

RAZKOL MED AFL IN CIO ZOPET ZOPET POVEČAN

INTRIGE REAKCIJE KRIVE, DA SE NI PRIŠLO DO SPRAVE

Wm. Green proti vladni kontroli in za kooperacijo med delom in kapitalom

Fašistični propagandi v Zed. državah tla čezdalje boljše pripravljena. — Neumestni udarci

Mnogi "ekonomi" in uredniki trdijo, da je povečanje, oziroma novo depresijo, povzročil Roosevelt, ker preganja (?) velike "biznismane". Urednik bizniškega lista "Mill and Factory", Martley W. Barclay, pravi, da je novim polomom in večanju brezposelnosti kriv J. L. Lewis.

William Green, predsednik AFL, je mnenja, da je nad biznisom preveč vladne kontrole. Naj se z njo odneha in tudi delavskim unijam se naj ne veže rok s postavitvami, pravi on, pa bo dobro. Velebiznis mu ploska.

Sodelovanje, ki ni izvedljivo

Čimbolj prosto se bo biznis razvijal, pravi Green, boljše bo za delavstvo, ker se bo zaeno z biznisom enako svobodno borilo za izboljšanje razmer in ob enem ustvarilo metode za sodelovanje s kapitalom. Kajti kapitalu se mora jamčiti primeren profit, drugače bo neaktiven. Neaktiven kapital pa je mrtva gmeta. Nič ne dela nego leži v varnostnih shrambah v bankah ali pa v neaktivnih čerkovnih računih.

Tako pravijo oni. Ampak sodelovanje med izkoriščevalcem in izkoriščanim je proti naravnim zakonom in vsled tega neizvedljivo. Sodelovanje, kolikor ga v tem smislu je, je delavcem usiljeno. Sodelujejo, ker ne morejo uveljaviti kar bi oni radi. Gospodar ima vse — predvsem njihov kruh, ki ga jim lahko da, in prav tako lahko odvzame.

Nedosežena sloga

V sedanjem položaju bi bilo nujno potrebno, da bi ameriške unije bile enotne, kajti naval sovražnika proti njim je ogrožen. Namesto tega so se pogajanja med CIO in AFL za zedinjenje razbila v toliko, da je slednja izključila tri velike unije CIO, med njimi United Mine Workers, in pa unijo rudarjev v kovinskih rudnikih. Sicer so bile te unije izven AFL že prej, toda formalno so bile še zmerom v nji in nedavno jih je eksekutiva AFL uradno izključila. Sprememba je torej le na papirju.

Reakcija vesela nesloge

Ako bi se unije AFL in CIO zedinile, in to na podlagi skupne akcije za organiziranje nadaljnjih milijonov neorganiziranih ameriških delavcev, bi bila to sijajna, triumfalna zmaga v korist vsemu ljudstvu. To se še ni zgodilo. Poostreni odnosi med CIO in AFL so reakciji zelo všeč, kajti vse gre kakor nalašč po njihovi volji. Res, da se mora boriti proti unijam, toda treba je za tak boj veliko manj truda, kot pa če bi bile unije enotne.

PRIHODNJO NEDELJO

bo v dvorani SNPJ v Chicagu slavlje 35-letnice kluba št. 1 JSZ. Čitajte o tem dopise na notranjih straneh tega lista in na angleški strani.

Demoraliziranje civilnega prebivalstva

General Franco je na apel Indalecia Prieta odgovoril: Vojna je vojna. Prieta je namreč apeliral nanj, da naj fašisti nehajo z bombnimi napadi z aeroplanov na civilno prebivalstvo. Odmev: Franco je poslal Hitlerjeve in Mussolinijeve aeroplane nad Barcelono, Madrid in druga mesta v lojalistični Španiji, ki so sejala in se sejejo smrt in razdejaje. Gornja slika je iz Barcelone pred zavetiščem, ki so ga porušili fašistični letalci in pokopali pod njim več sto otrok.

SPORED SLAVJA 35-LETNICE KLUBA ŠT. 1 J. S. Z. V NEDELJO 20. FEB. V DVORANI SNPJ

Chicago, Ill. — V listih, ki se pojavijo tu in tam kakor gobe po dežju, in ki nato skoro nepozaženo in pozabljeni izginejo, čitamo: "Da, takega lista je bilo treba!" Isto pravijo nekateri v posameznih naselbinah: "Da, takega društva ali kluba je nam manjkalo!" Zivi pa le nekaj časa in umre.

Klub št. 1 v Chicagu je prvi klub zavednih slovenskih delavcev v Ameriki, ki je ne samo ostal na površju skozi petintrideset let, ampak tudi DELAL 35 let! Ni je posamezne organizacije med Jugoslovani v Ameriki, ki bi izvršila na raznih poljih delavskih aktivnosti toliko, kakor klub št. 1.

Prihodno nedeljo 20. feb. praznuje v dvorani SNPJ slavlje svoje 35-letnice. Spored bo jako pester in zanimiv. Sodelujejo vsi klubovi odseki.

Spored se prične ob 3. pop. V glavnem obrisu navajamo sledeče točke:

Uvodni govor: Tajnik kluba

Chas. Pogorelec. Ziva slika: Ustanovitev kluba št. 1.

Angleški govor: Joseph Drasler.

Pevski zbor "Sava" zapoje "Svobodo" in "Po lepi modri Donavi". Sodeloval bo tudi v igri.

Joško Oven deklamira Etbin Kristanvo "Po neustavni poti". To je ena izmed najmočnejših pesnitev našega literarnega prava in delavskega borce.

Donald J. Lotrich bo na kratko orisal pristopanje tu rojene naše mladine v naš delavski pokret in osobito v klub št. 1.

Klubov mladinski odsek uprizori nato svojo "sejo" s petjem. Nastope tega odseka bo vodila Ann Beniger.

"Jernejček" je igra v enem dejanju. Napisal jo je za to prireditev Ivan Molek. Vloge v nji imajo Filip Godina, Frank Udovič, Frank Sodnik in Marya Omahan.

(Nadaljevanje na 2. strani.)

Oboroževalna tekma pomorskih vele-sil pognana v dir, ki privede v vojno

Japonska, Zed. države in Velika Britanija se krešejo v azijskih morjih. Ugoden položaj sovjetske Unije. — Škandinavska zveza

Oboroževalna tekma, ki je zadivjala na morjih, je večja ko kdaj prej v zgodovini: Vodilne v nji so Velika Britanija, Zed. države in Japonska. Za njimi dirjata Francija in Italija. Nemčija se vsa upehana prizadeva, da ne obstane predaleč v ozadju. Sovjetska Rusija — ki je doslej posvečala svojo glavno pažnjo oboroževanju na suhem, je sklenila postati, kolikor ji njena morja dopuščajo, tudi pomorska velisila. Leningrad kani preurediti v mogočno pomorsko trdnjavo. Svoje otoke utrjuje. In sklenila je graditi ne samo obrambne vojne ladje, ampak tudi velike oklopnjače.

Izgovor za Japonce

V Washingtonu pravijo, da je potrebno za Zed. države trošiti za oboroževanje več ko kdaj prej zato, ker Japonska gradi vojne ladje, ki imajo do 45 tisoč ton teže. Anglija, Zed. države in Francija so se že prkarat sporazumele, da naj teža njihovih vojnih ladij ne bo preko 35 tisoč ton. Če pa se katera druga država ogne temu pravilu in bi gradila težje vojne ladje, tedaj pogodba tudi za prej omenjene tri velisile več ne velja in smejo zgraditi plavajoče pomorske trdnjave po svoji mili volji. In tako se je pričelo. Ameriški državni tajnik Hull je vprašal vlado v Tokiu, kakšno težo bodo imele njene nove vojne ladje, češ, po tem se bomo i mi ravnali pri gradnji naših, in japonski vnanji minister je odgovoril po diplomatično seveda, češ, kaj vas to briga! Naša obramba je naša stvar!

Lice imperializma

Pojasnili je, da Japonska sploh ni gradila vojne mornarice v napadalen namene, ampak pred vsem v obrambo svojega napadom zelo izpostavljenega obrežja. Japonska mornarica ni Zed. državam prav nič nevarna, ker nima ob ameriškem obrežju nikake baze. Na drugi strani pa imajo Zed. države v azijskem delu Pacifičnega oceana razne otoke in utrdbe, s katerih v resnici ogražajo Japonsko. Še veliko bolj utrjena pa je v Aziji Velika Britanija. Prošli teden je slovesno otvorila "prometu" svoje nove ogromne utrdbe na otoku Singapore, ki je mogočnejši kakor Gibraltar. Izboljšanja te trdnjave so stale nad

sto milijonov dolarjev. Namejnene so za obrambo pred Japonsko — ali drugače povedano, proti Japonski v korist angleškega imperializma.

Strah pred Japonsko

Admiraliteta v Londonu in Washingtonu se bojita ene stvari, in to zelo upravičeno: Namreč, da Japonska zavladna nad Kitajsko in postane s pomočjo Kitajske tako ogromna velisila, da bo spremenila Pacifični ocean v svoje privatno jezero. Zed. države se bi morale umakniti iz Azije, in Anglija pa bi bila še veliko bolj na izgubi, kajti glavni vir njenih bogastev je Azija.

Prav tako bodo na izgubi Francija, Danska in druge države, ki posedujejo velike teritorije na azijskem kontinentu. To, kar Japonska danes počne, je imperialistična vojna. Dežele, ki so proti nji, pa branijo v Aziji svoje imperialistične pridobitve. Razlike med njimi torej ni. Lahko bi le rekli, da je v Aziji upravičena ropati Japonska bolj kakor pa vnanje dežele.

V najtežjem položaju je sovjetska Unija. Če napove Japonski vojno, bo zaeno na svoje stroške branila in varovala ameriški in evropski imperializem. Ako bo zmagovita, kdo bo zmagal? In če bo zmagovita, mar ni možno, da se bodo zarotile skupno z Japonsko proti nji vse imperialistične sile? Rusija je torej v ugodnem in tudi neugodnem položaju. V ugodnem zato, ker lahko čaka, da se Japonska izčrpa v vojni

na Kitajskem. V neugodnem pa radi tega, ker sega japonska meja vsled osvajanj na Kitajskem že daleč ob Sibiriji skoro do Bajkalskega jezera.

Strah škandinavskih dežel

USSR poudarja ob vsaki priliki, da ne goji nikakih agresivnih namenov. Njen ogromni vojni aparat, ki postaja z vsakim dnem večji, pa je končno prestrašil tudi miroljubne škandinavske dežele. Začele so s pogajanjmi za obrambno zvezo. In to ne proti Nemčiji, ampak zaradi Rusije. To je slabo za mir v Evropi. Danska, Švedska, Norveška in Nizozemska, skupno s Finsko, se boje prihodnje vojne. — V strahu so pred njo radi tega, ker smatrajo, da je spopad med nacijo Nemčijo in Rusijo neizogiben. Bitke na morju in na suhem pa se bodo vršile v teritorijih in v sosesčinah teh pacifičnih dežel in v baltičkih državkah.

Nedvomno Rusija ne namerava napasti nikogar. A v svojo obrambo bo v slučaju vojne rabila pravilo "biti ali ne biti". Pa bo udarila. Odnosaji USSR z vladami škandinavskih dežel so sicer diplomatično prijateljski, toda ne prisrčni.

Socialisti proti vojni

Socialisti so proti vojni. To je pribito. Ampak biti samo proti vojni ne zadostuje. Naloga delavcev je, da se bore ob vsakem vremenu tudi zoper vroke, radi katerih imamo vojne. Odpravimo kapitalizem, pa ne bo več vzroka za vojne.

Nov angleški delavski dnevnik v Chicagu

V Chicagu je začel dne 12. februarja izhajati angleški delavski dnevnik Midwest Daily Record. Izdajajo ga komunisti pod firmo drugega imena. Agitiral bo za komunistično stranko, toda od kraja indirektno, in za CIO, a ob enem tudi za AFL. Taka je nova komunistična taktika.

Prvi dve številki sta dobro urejeni. Midwest Daily Record tiska tiskarna Adria, kjer tiskamo tudi Proletarca. Urednik novega dnevnika je Louis Budenz. Uredniški prostori so v tiskarni.

Gibraltar vzhoda

Utrdbe na otoku Singapore, ki jih je Anglija dogotovila v pričetku tega leta, stanejo nad \$100,000,000.

Japonska zahteva "pravico"!

Japonska vlada je nedavno oznanila, da zahteva od Kitajske vojno škodnino v polni vsoti. Čudno, kajti Kitajska ni udrla na Japonsko in se ne brani na svoji zemlji. Ampak v današnji civilizaciji so mogoče tudi take zahteve.

Zed. države pazijo na Mehiko

V Mehiki se baje pripravljajo bodisi klerikalni, fašistični, ali pa komunistični puč. Zed. države so na straži. Ako se dogodi, bodo posredovale s svojo oboroženo močjo. Vsaj tako prete "dobro poučeni viri".

Ali ni čudno?

Čimbolj revne so nekatere dežele, več otrok zahtevajo: Italija, Nemčija in Japonska.

General Franco prodira v Španiji "na celi črti"

Ko je Mussolini izjavil, da ne bo pod nobenim pogojem dovolil Španiji "rdečarsko zmago", je pretil zares. Njegovo pretirno je na bolj diplomatičen način podprl Hitler. Vojna traja že 20 mesecev. Madrid je še zmerom posest lojalistov. Katalonija ni še odrezana od ostalega dela lojalistične Španije, dasi je Franco že pred štirimi meseci zaničljivo izjavil, da bo lojalistično Španijo razkral na dvoje kakor razkralje drvar tnal. Mussolini svojo bahavost v Španiji silno drago plačuje. Vzdrževanje njegovih "prostovoljcev", municija, ki jo pošilja v Španijo, prevoz čet in materijala, ga stane že nad tri milijarde lir, kar je za beaško Italijo ogromna vsota. Ampak zdaj se ne more več umakniti, pa pošilja Francu do-

datne čete "prostovoljcev", municijo in aeroplane. Tu niso vsi izdatki, ki jih ima Italija s "posojevanjem" svojih podmornic, katere potapljaajo trgovske parnike tujih dežel, ako so namenjeni v pristanišča lojalistične Španije.

Zaničljiva izjava generala Franca, da bo pohodil "rdečarski del" Španije, je torej prav tako neuresničena stvar, kakor večna prerokovanja o jutranji osvojitvi Madrida. Vzlic tisočem novih vojakov, ki so prišli iz Italije, so lojalisti v zadnjih fašističnih ofenzivah izgubili prav malo zemlje, izvojevali pa so sijajno zmago pri Teruelu in podvzeli v prošlih tednih uspešne ofenzive na štirih dragih bojiščih svoje dolge fronte. Mussoliniju zdaj ne kaže

drugače, kakor da prične s svojo intervencijo še v večji meri, kakor odkrit zaveznik ene v vojno zapletene sile proti drugi, ali pa se umakne. Umakniti se ne more, zato sili Hitlerja, da naj izdatnejše pomaga. In Hitler kajpada pomaga. Toda on v glavnem le prodaja. General Franco mu plačuje municijo z ničvrednim denarjem španske fašistične "vlade". Toda s tem denarjem Hitlerjevi agenti pokupijo v Francovem delu Španije vse, kar je na prodaj, kot rude, stare kovine, sadje, zlatnine in druge nakite, in vse to blago nato izvozi v Nemčijo, kjer ga pri-manjkuje. Španski fašisti pa imajo municijo, ki jim nič ne donša, in pa povečanje bede vsled takega izvoza. Mussoliniju to ni všeč, a pomagati ne

more, kajti sam ne bi mogel vzdržati bremena. General Franco se je sicer obvezal plačati Italiji za pomoč vse do centa, česar pa ne bo mogel storiti, ker kjer ni ni. Le ako bi zmagal popolnoma, bi v teku mnogih let morda pokrnil dolg Italiji z blagom in s trgovskimi koncesijami. Lahko bi ji dal tudi par otokov, ampak to so danes le ugibanja, kajti kokaško še vedno teka po dvorišču in je Franco ne Mussolini ne moreta vjeti.

KDO JE KRIV?

Ves svet je v zmed. Velik del sveta je v vojni. Kriza več ali manj vsepovzod. Kdo je temu kriv? Sistem, ki mu pravimo kapitalizem. Ne more naprej ne nazaj, ampak tišči le v še večji kaos. Sili v vojno, ki je pod njim neizogibna. Ne more se oteči ekonomske krize, ki traja že leta in leta. Dasi vsega vsepovzod dovolj, ljudem vsega pri-manjkuje.

Kako to stanje spremeniti, da bo izobilje ljudstvom v prid, ne pa trohnelo v skladiščih? Kaj treba storiti, da bodo deležni dobrin življenja vsi, ne samo "ekonomski rojalisti"? Izhod je zelo enostaven. Delovno ljudstvo lahko sedanje stanje odpravi, ako se organizira za svoje koristi, namesto da služi izkoriščevalcem in glastuje za kapitalistične stranke in prid svojih tlačiteljev. "Proletarec" je eno izmed glasil delavcev za delavce, ki čitatelje navaja na pot iz kapitalistične zmede v boljši CLOVESKI red in s tem v civilizacijo, ki bo VREDNA človeka.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE.
NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$8.00; za pol leta \$4.25, za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za pričetek v številki tednjega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zajtz.
Business Manager: Charles Pogorelec.
Asst. Editor and Asst. Business Manager: Joseph Drasler.

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

8301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864.

Konfuzija s krščanstvom

Buržvazni reformatorji zelo radi poudarjajo, da ako se ne stori sedanjí svetovni negotovosti konca, bo krščanska civilizacija zrušena in svet se pogrezne v barbarizem.

Tudi nove teze komunistov so sprejele to trditve za pravilno razodetje. Zato ponujajo roko v spravo katoličanom in protestantom. Ne prvi ne drugi jo nočejo. "Ako ste za demokracijo in versko svobodo, pokažite to sami z dobrim vzgledom," jim odgovarjajo. Ampak "novi" komunisti se ne da zlahka odgnati. Neki papežev govor tolmačijo komunisti tako, kakor da je sveti oče dovolil katoličanom sodelovati s komunističnimi strankami v borbi za demokracijo, za delavske pravice in proti fašizmu. Tako razjasnjevanje so priobčili le tisti takozvani komunistični listi, ki prihajajo med najbolj nevedne ljudi, češ, nekaj katoličanov bomo le vjeli in mnogim drugim pa se prikupili. S tako taktiko je možno uspevati nekaj časa. A ko ljudje spoznajo, da so bili nalaganí, zasovražijo vse delavsko gibanje.

Papež ni še nikdar niti z eno besedo dejal, da katoliški delavci lahko sodelujejo s komunisti in socialisti, kakor niso pravoverni komunisti nikdar propagirali nauk, da je "brezbožnikom" mogoče delati s terciarji pod eno streho. Papež je sovražnik sovjetske Rusije bolj kakor Hitler, kajti kadar bo Hitlerju kazalo, se bo s sovjeti pobotal, dočim se papež ne bo, razun ako mu dajo koncesije, kakršne hoče on, česar pa se ne nameravajo. Papež ni še nikoli apeliral na Moskvo za sodelovanje. Je pa apeliral že dostikrat na Hitlerja, češ, "obadva imava v Kremlju skupnega sovražnika, torej nastopajva proti njemu skupno". Hitler te ponudbe, ki je že nad leto dni stara, ni sprejel, dasi so mu jo za papežem ponovili tudi katoliški škofje v Nemčiji.

Namesto sprave nadaljuje Hitler s taktiko, katere cilj je zaslužiti več ali manj neodvisno cerkveno življenje za aparat države. Razpustil je mnoge katoliške in protestantske cerkvene organizacije in cerkveno šolstvo pa prevzel pod svojo kontrolo. Neodvisno cerkveno časopisje je uničeno. Uporni protestantski pastirji so v zaporih. Mnogo katoliških menihov in drugih duhovnikov je v koncentracijskih taborih zaradi "nemoralnih dejanj".

Klub vsem tem šikanam, ki jih uganja nad cerkvami v Nemčiji neo-paganizem, je protestantska in katoliška hierarhija še vedno pripravljena iti s Hitlerjem v enotno fronto proti komunizmu, ako se njima dovoli svoboda na cerkvenem polju. Hitlerjev režim ni pri volji dati to koncesijo. Ne uporni protestantski pastirji, ne katoliški svečeniški, nočejo spustiti prostovoljno z rok privilegijev, ki so jih imeli pred prihodom nacije. Vsled tega mnogi pravijo, da se cerkev v Nemčiji upira nacizmu mnogo uspešneje in vztrajneje, kot pa se je komunistično in social-demokratsko gibanje. Slednja dva je nacizem zatrl z brutalno silo takorekoč na mah. Cerkev pa je v ljudskih množicah veliko bolj in tradicionalno ukoreninjena skozi dolge dobe, zato so naciji nastopili od kraja proti nji jako oprezno. Pravijo, da niso proti cerkvi, ampak le proti umešavanju cerkve v politiko in v druge take posle, ki spadajo edino državi.

V tem stanju se je boj med vlado in obema cerkvama v tretjem raju ostril in ni še končan. Katoliška hierarhija je uvidela, da se mora udati vladi prav tako poslušno, kakor se je cerkev v Italiji. V Italiji je bila stvar enostavna, ker se je Mussolinijeva vlada proglasila za katoliško vlado in zaščitnico kríža in civilizacije. Vlada v Nemčiji pa ni katoliška, četudi je njen načelnik Hitler se zmerom v uradnih zapisnikih označen za katoličana. Nemška vlada smatra katoliško cerkev za politično orodje italijanske politike, za del italijanske države v tujih državah. Zato je cilj nacije graditi nemško državno cerkev, kakor jo je zgradil s pomočjo vatikana Mussolini v Italiji. Papež tega ne more privoliti tja vendan, kajti njegova moč kaj pomeni le, če je katoliška cerkev vsepovsod pod njegovo oblastjo. Tako se boj med cerkvijo in državo v Nemčiji ostri bolj in bolj in cerkev bo podlegla.

Katoliška cerkev je morala v tem sporu zavzeti nekako določno stališče. Ko je uvidela, da naciji ne potrebujejo njene "moralne" pomoči v vojni proti "komunizmu", jih je proglasila za sovražnike krščanstva.

Berlinski kardinal Michael Faulhaber je v pridigi v nedeljo 13. februarja dejal, da imata naciska in boljševiska ideologija eno skupnost: obe hočeta uničiti krščanstvo!

Ako je to, kar imamo danes po svetu krščanstvo, ga je v interesu človeštva res treba uničiti. Ampak cerkve, ki se nazivajo za krščanske, nimajo nikakega krščanstva, pač pa so le dekle sistema, ki je vzrok današnjega barbarizma.

"Rdeča nevarnost"

Ameriški "Kolumbovi vitezi" vidijo za vsakim oglom in za vsakim grmom "rdečo nevarnost". Dolgo so jo podili sem in tja po Mehiki in hoteli celo, da predsednik Roosevelt pošlje tja armado. Njih želji ni bilo ustrezno, zato so se pogumni vitezi zadovoljili z utihotapljanjem orožja mehiškim katoličanom (bivšim veleposestnikom in bigotnim peonom), in ker tudi to ni odpopilo rdeče nevarnosti onokraj Rio Grande, so še spet lotili rdeče nevarnosti v Zed. državah. Kajti vitezi so v tezi in z nekome se morajo boriti, torej čemu ne s senco, ki jo označujejo za "rdečo nevarnost"? Nihee ni v takih bitkah ubiti in vsak vitez lahko reče proti "rdečkarjem" kar hoče. Bolj nevarno pa je boriti se proti vzroku krize in proti bogataškemu sloju, ki je prav tako proti "rdečkarjem", kakor Kolumbovi vitezi. Torej molimo, da pridejo nazaj spet boljši časi, in apelirajmo na vlado, da izžene prekucuhe tja od kjer so prišli, ali pa jih naj pošlje na varno (po Hitlerjevem in Mussolinijevem vzgledu).

JAPONSKI VOJAKI SE "NAVDSUSUJEJO"

Ogromen, pravzaprav najvažnejši del kitajske republike je danes pod vlado Japonske. In japonski vojaki se tega veselo, kot so izpricali pred ameriškiimi časnikiimi fotografi. Cetudi so zmagali in prodirajo dalje in dalje, sebi v korist s to vojno niso ničesar dosegli, ampak le pomagali povečati bedo v svoji deželi in zasneli kugo krvolotija in razdejanja na Kitajsko.

FRANK ZAITZ:

PETINTRIDESET LET KLUBA ŠT. 1 JSZ

(Nadaljevanje.)

Konec prvega kluba

Vsled neuspeha z "Zoro" so se odnošaji med člani in ožjimi somišljeniki še bolj poosttrili. Dolžili so krivde drug drugega, se obsipavali z očitki in padle so tudi obdolžitve o nepoštenosti. Kmalu potem ko je prenehala "Zora" je razpadel tudi klub, ki je bil predhodnik poznejšega kluba št. 1 in Jugoslovanske socialistične zveze.

Novi klub na trdnjejši podlagi

Cetudi slovenski socialisti (kolikor jih je prišlo v to deželo, kajti drugih ni bilo) potem niso imeli nikake svoje organizacije, so ostali v medsebojnih stikih z dopisovanjem, čikaški pa so se še nadalje shajali, da so razpravljali, agitirali in se borili proti mračnjstvu. Zaslombo so končno dobili v Glasu Svobode, ki je bil ustanovljen v Pueblu. Lastovalta sta ga Frank Medica in Martin Konda, ki ju je baje v Pueblu že urednik bivše "Zore" Aleksander Toman nagovarjal, da naj se opreta ob socialiste, posebno pa jim je priporočil čikaške. Dal jima je tudi njihove naslove ter naslove naročnikov "Zore". Konda in Medica sta jim poslala "Glas Svobode" na ogled in osebno pismo z vabilom na naročbo ter na sodelovanje v agitaciji. Socialistom je bila ponujana prilika všeč, in prav tako tudi izdajateljema "Glasa Svobode", obojim vsled praktične vrednosti. Ni pa bilo v tej zvezi iskrenosti, zato se je po par letih razšla. Prva številka "Glasa Svobode" je v Chicagu izšla 3. julija 1903. S tem je ozvelo med socialistično mislečimi delavci v Chicagu tudi gibanje za ustanovitev organizacije. Temu gibanju je dal "G. S." vso oporo; v povračilo pa se je zanj agitiral.

Prvi poziv za ustanovitev kluba je bil objavljen v "Glasu Svobode" z dne 17. julija 1903. Podpisan je bil Albin Skubic, ki je bil potem dolgo let vposlen pri "G. S."; glavni iniciator za sklicanje in organiziranje sestanka pa je bil Fred Peče. Vršil se je v soboto 18. julija 1903 v hiši na 563 Throop St., kjer je bila tiskarnica "Glasa Svobode". Domenili so se, da skličejo večji sestanek, ki se je vršil že naslednji dan v večji dvorani. Udeležilo se ga je 16 oseb, mnogi iz radovednosti. Prišel je tudi Simon Kavčič. Sejo je vodil Fred Peče. V kolikor mi je bilo mogoče doznati, so se tega zborovanja udeležili med drugimi Frank Petrich, Martin Konda, Albin Skubic, Frank Stonich, Fred Peče, S. Kavčič, Jože Zenko, Frank Medica, Fred Znadnik in Ignac Malovašič. Ker ni od prvih treh ali štirih let kluba ohranjenih nikakih zapisnikov, ne poslovnih knjig, in ker se poročila in naznanila v takratnih listih zelo pomanjkljiva, mi je bilo delo pri zbiranju podatkov jako otežkočeno.

O ustanovitvi novega kluba

Je poročal "Glas Svobode" z

dne 24. julija 1903 na prvi strani sledeče:

Čikaški socialisti slovenske narodnosti ustanovili svoj klub

"Kar se je že dlje časa nameravalo poklicati v svet, prišlo je v nedeljo 19. t. m. ob polnoči v dvorani sodruga Phil. Basta, 535 Blue Island Ave., do končnega zaključka. Ustanovil se je socialen klub Slovencev z namenom poučevati tudi slovenski narod o pravem pomenu socializma in širiti tega med široko maso ljudstva zmerno a to tembolj odločno.

"Na dnevnem redu je bila torej ustanovitev socialnega kluba z opazko, da pristopi ta v najkrajšem času v internacijsko zvezo svetovnega socializma.

"Sklicatelj zborovanja, sodrug Albin Skubic, je v kratki potezi orisal pomen takega kluba, nakar se je prešlo k redni seji. Vpisalo se je takoj 16 udov. Vstopnina v klub znaša za vsakega 25c. Glede odbora se je, z ozirom na naravne zahteve socializma sklenilo, da se edino le tajnika voli za 6 mesecev; vsi drugi uradniki, kakor predsednik, tajnik, blagajnik in računski pregledovalca se postavijo od seje do seje. Za prihodnji sestanek so bili—izven tajnika Frank Stoniča, kateri je bil voljen za šest mesecev — postavljeni uradniki: sodrug Ignac Malovašič, blagajnik in sodrug Albin Skubic in Ferd. Peče pregledovalca računov. Predsednik se postavi pri vsaki seji posebej. Zborovanje se vrši vsak drugi turek zvečer od 8. ure naprej v zgoraj omenjeni dvorani. Prihodnja seja bo torej 4. avgusta. Sodrugi, agitirajte v prid in v prosep socialnega kluba!"

Največjo važnost so člani novega kluba polagali širjenju "Glasa Svobode", v kar sta jih urgirala tudi lastnika lista. Objavljal je njihove novice, naznanila in krajka poročila o socialistični stranki, toda pretežni del svojega prostora je posvečal boju zoper duhovščino. "Glas Svobode" je bil res socialistično urejevan šele, ko je postal njega urednik Jože Zaveržnik (Julija 1. 1904. do jeseni 1905).

Ustanovitev S. N. P. J.

V krogu članov slovenskega socialističnega kluba in drugih svobodomislecev se je vztrajno gojila ideja za ustanovitev slovenske podporne organizacije, ki ne bi temeljila na verski podlagi. Inejitatorji ideje in njih somišljeniki so se oglašali v Glasu Svobode in s svojo agitacijo stvar polagoma bližaji uresničenju. Tako sta obe gibanji (socialistično in ono za ustanovitev napredne jednote) koristili listu in list njima. Prva ali ustanovna konvencija SNPJ se je pričela 6. aprila 1904 v Chicagu. Socialistični klub ji je poslal pozdravno pismo. Deset družtev je prijaviło delegate,

oziroma zastopnike. Delegati so bili razen dveh vsi iz Chicaga. Novi socialistični klub je med tem postal v naselbini vpliven faktor in okrog njega so se družili tudi socialisti v drugih naselbinah.

Razlika med "člani" in člani-socialisti

V klub št. 1 je v teku petintrideset let pristopilo izredno mnogo rojakov, toda le malo takih, ki so ostali v njem. Večinoma so si socialistično gibanje napačno predstavljali. Mnogi so domnevali, da so socialisti zato, "ker k maši ne hodijo". Nemalo je bilo takih, ki so istovetili starokrajški liberalizem tedanjih dni s socializmom. Vsakdo, ki je bil v Ljubljani, v Trstu, na Štajerskem ali kjerkoli v Evropi član strokovne organizacije, je dejal, "da je bil socialist že v starem kraju". Oni, ki so zamenjavali, oziroma istovetili starokrajški liberalizem s slovenskim socializmom v Ameriki, so polagali največjo važnost na takozvani protifaški boj ter na narodnjaštvo. Ko so pomale spoznali razliko med liberalizmom takratne slovenske narodne napredne stranke in starem kraju in socialističnim gibanjem, so odstopili in potem največ posamično, to je brez organizirane oblike, životarili s svojim breznačelnim narodnjaštvom in naprednjaštvom. Slednje se je izražalo edino v napadanju duhovščine.

Ustanovitev SNPJ jasno izražala proces teh dveh nazorov in stremeljen med naprednimi Slovenci. Svobodomiselní narodnjaki so se zadovoljili z imenom "slovensko narodna", ampak programa niso imeli. Socialisti na drugi strani so polagali vso važnost programu, in tako so dobili prvi ime, drugi pa so oblikovali novo podporne organizacije v socialističnih smernicah — ne sicer vse naenkrot, pač pa kolikor se je moglo v obstoječih razmerah mladega kmečkoga priseljénštva.

(Dalje prihodnjič.)

Spored slavlja 35 letnice kluba št. 1 (Nadaljevanje s 1. strani.) Angela Zaitz deklamira "Naš jubilej". Joško Oven oznani našo prihodnjo prireditve, ki bo skupno s pevskim zborom "Sava". Vršila se bo v pomoč lojalistom v Španiji. Po odmoru sledita dve točki: Govor Etbina Kristana. Predstavi ga Frank Zaitz. Angleška enodejanka "The Terrible Meek". Vloge v nji imajo Alice Artach, Jack Grosier in Frank Sodnik. Režijo ima Alice Artach. Slovensko igro režira Louis Beniger. "Sava" bo pela pod vodstvom svojega zborovodje Jakoba Muha. Pianistka mladinskega odseka Red Falcons je Mitzi Oven. Celotni spored aranžira in vodi klubov dramski odsek, v

Spored slavlja 35 letnice kluba št. 1

(Nadaljevanje s 1. strani.) Angela Zaitz deklamira "Naš jubilej". Joško Oven oznani našo prihodnjo prireditve, ki bo skupno s pevskim zborom "Sava". Vršila se bo v pomoč lojalistom v Španiji. Po odmoru sledita dve točki: Govor Etbina Kristana. Predstavi ga Frank Zaitz. Angleška enodejanka "The Terrible Meek". Vloge v nji imajo Alice Artach, Jack Grosier in Frank Sodnik. Režijo ima Alice Artach. Slovensko igro režira Louis Beniger. "Sava" bo pela pod vodstvom svojega zborovodje Jakoba Muha. Pianistka mladinskega odseka Red Falcons je Mitzi Oven. Celotni spored aranžira in vodi klubov dramski odsek, v

katerem so Louis Beniger, Joseph Drasler in Frank Zaitz. Program je torej vreden tega jubileja in nadejamo se, da pridete na to slavje vsi, ne samo iz naše, ampak tudi iz sosednih naselbin — vsi, ki se zavedate, kolikšne važnosti je bilo delo kluba št. 1, katerega je izvršil v 35 letih in ga vztrajno nadaljuje. Vstopnice v predprodaji so po 35c. Pri blagajni bodo po 40c. Rezervirate si jih lahko v uradu "Proletarca". Razprodajajo jih tudi vsi člani in članice kluba. Po končanem sporedu bo plesna in prosta zabava v obeh dvoranh. V gornji bo igral John Kočevarjev in v spodnji Gradiškov orkester. Zavzemite se danes, da pridete prihodnjo nedeljo — pa naj bo vreme še takšno — na slavje 35-letnice kluba št. 1 v dvorano SNPJ. — Odbor.

KOMENTARJI

V prvi številki antifaašističnega "Napreja", ki smo jo prejeli po treh ali štirih tednih presledka, vidimo trditve, ki je bila napisana badisi iz zlobnosti, ali pa nevednosti — brz-kone obojega. Tiče se knjige "Zelezna reka", ki jo je prošle jesen izdala Prosvetna matice. Dopisnik Ivan D., pravilno G. W., pravi med drugim: "Kolkto knjiga ("Zelezna reka") stane, ne morem povedati, ker nisem niti v "Prosveti" niti v "Proletarcu" našel nobene oznanila o izidu te lepe in zanimive, pa tudi poučne knjige. Zakaj ta sramežljivost, bodo morda pojasnili tisti, ki se jih tiče. Morda zato, ker sta vsebina in ton drugačna, kakor se navadno sliši iz Chicaga, kadar je govor o delavski državi? Ker se doslej ni nihče drugi zavzel, da bi rešil to lepo knjigo od pozabljenja, naj to stori naš 'Naprej'."

Ako ne bil dopisnik tak in tak, bi moral vedeti, da Prosvetna matice ne izdaja knjig zato, da jih bi zamolčala! Prevod knjige je plačal "Proletarac". Ponudil mu ga je v obljavi prevajatelj Angelo Cerkvenik. Uredništvo "Proletarca" ga je odobrilo in uprava pa je plačala prevajatelju zahtevano vsoto. Odbor Prosvetne matice je soglasno pristal v predlog, da se prevod porabi v knjigi. Bila je izdana prošle jesen in razposlana vsem društvom Prosvetne matice. Dopisnik v "N." pravi, da leže neprečitane knjige na polici neke v pittsburskem Slovenskem domu. Drugod so jih člani v veseljem vzeli in čitali in mnogo-kje jih po prečitaniu vračajo, da dobe priliko čitati to knjigo tudi drugi.

Cena knjige je \$1.50. Navedena je na naslovni strani. Kako je dopisnik "Napreja" to prezri, je uganka. Bila je navedena v "Proletarcu", ki jo je omenil dostikrat, četudi dopisnik W. G. v svojem listu trdi, da jo je on "rešil od pozabljenja".

Prijatelj je nam prinesel pittsburski slovenski list z dne 2. feb. V njemu pišejo, da ima Rev. Coughlin za CIO velike zasluge, zato namreč, ker ga napada. Enako slabe zasluge za CIO imajo komunisti, ker so to unijsko gibanje na celi črti izrabili za svojo stranko in industrialnemu uniženju pa radi tega povzročili nič koliko škoda. V isti številki hvali "Naprej" ravnatelja CIO Brophyja, češ, hodi vsako nedeljo k maši, a je zaeno za CIO izbo-ren agitator, Coughlin, ki je mašnik, je pa v zadnji predsedniški kampanji silovito napadal Roosevelta. Citira tudi članek iz "Napredka" in s tem iz "Enakopravnosti", ki sta zadnjič vsak na svoj način agitirala za republikanskega županskega kandidata proti takozvanemu Rooseveltovemu kandidatu. Pa se znajdi, ako moreš! Pač, čudne, reči se gode.

Imamo ljudi, ki so trdili, ali še trdijo, da si ne upajo biti socialisti zato, ker bi izpostavili v nevarnost svoje službe. Raditega so pustili klub in bodo "spet" pristopili, ko bo jasnejše vreme. V marsikakem slučajju tak argument ni brez podlage. A marsikoga, ki se tako izgovarja, vidite v komuni-

stičnih seznamih—seveda pod nedolžnimi, čestokrat patriotičnimi firmami, pod kakršnimi komunisti taje, da so komunisti.

Nu, nu! "Papež dovolil sodelovanje katoličanov s svobodomiselnimi delavci!" Tudi to je iz "antifaašističnega" lista. Apel na katoličane za pristop v ljudsko fronto, seveda. Isti list tolmači: "Smisel te (papeževe) poslanice je jasen: Katoličani lahko delujejo z vsemi strankami, tudi s komunisti in se pri tem ne odrečejo svoji ideologiji." Rev. Trunk najbrže ne bo verjel tej "Naprejevi" razlagi.

Prijatelj Vinko Coff iz Col. linwooda je odkril, da so Slovenci v Ameriki šele zdaj dobili list za boj proti fašizmu in za stvarne komentarje. Morali bi ga imeti že pred leti, pravi on. Gotovo je pozabil, da so "slični" list imeli v "Delavski Sloveniji".

Pregovor pravi, da gre osel samo enkrat na led. Ljudje, ki so pametni, pa gredo tudi dva krat in trikrat, ker si nič ne zapomnijo in ničesar ne nauče. Osla ne moreš varati s frazami. Ljudi lahko. Ko jih ogoljufa eden, se puste drugemu vleči za nos. Samo resnice se branijo.

Nominiranje kandidato-ov za delegate na konvencijo soc. stranke

Chicago, Ill. — V četrtek 17. februarja ob 8. zvečer bo seja članstva okrajne organizacije socialistične stranke. Vršila se bo v 4. nadstropju na 549 West Randolph St. Vsi člani in članice vseh klubov so vabljani, da se je udeležijo. Na dnevnem redu bc nominiranje kandidatov za delegate na redno konvencijo soc. stranke, ki se bo vršila v dneh 21.-23. aprila v Kenosha, Wis.

Dalje bo na tej seji razprava o strankinih problemih z ozirom na bodočo konvencijo. Poročano bo o pripravah za banket v korist tednika "Socialist Call", ki se bo vršil v soboto 5. marca, in o agitaciji za udeležbo za debato med Norman Thomasom in Paul Douglasom, ki bo v četrtek 24. februarja ob 8. zvečer v Medical and Dental Arts Bldg., 185 No. Wabash Ave. Vstopnice so po \$1. 75c in po 40c. Zanimivo bo tudi poročilo odbora za delavske akcije. Kdor le utegne, naj pride na to sejo. — P. O.

Hrvatska Sveza na Pacifiku se združila s HBZ

Hrvatska Bratska Zajednica, ki se je pred leti združila s par drugimi hrvatskimi organizacijami, je sklenila pogodbo za združenje zdej tudi s Hrvatsko Svezo na Pacifiku. Končno besedo o pogodbi ima članstvo, ki se bo izrazilo za ali proti s splošnim glasovanjem. Članov ima 800 in \$120,000 imovine, računana po sedanji tržni ceni njenih bondov.

HBZ se pogaja za združenje tudi s Slovensko-Hrvatsko Zvezo, katere urad je v Calumetu, Mich.

V NEDELJO

20. FEBRUARJA

35-LETNICA

KLUBA ŠT. 1

J. S. Z.

V DVORANI

S. N. P. J.

VALERIJAN PIDMOGYLNYJ:

"MESTO"

ROMAN

Poslovenil za "Proletarca" TONE SELISKAR

(Nadaljevanje.)

Je dejal gostilničar s prijetnim nasmehom. Ura za deco, kajpakda, toda je pošten dr- žavljan in vestno izpolnjuje vse predpise za- kona tembolj, ker bi sicer moral plačati ogromno globo.

Pri vratih se jima je naklonil.

— Danes je bilo pri nas precej živahno, oprostita!

Namignil je na ono razbijanje posode.

— Nabavite si aluminijasto posodo, mu je govoval poet. Na razbije se in ta kovina je daj zelo v modi.

Nato se je okrenil k Stepanu.

— Da bi se malce sprehodila? Krasna krajinska noč je.

Stepan se je obotavljal.

— Utrujen sem nekoliko, je dejal.

— Obljubim vam, da bom molčal.

Šla sta do opere. Predstave je bilo že ko- nec in izvoščki, ki niso imeli sreče, so se vra- čali. Na ševčenkovem bulvarju sta se obr- nila. Poet je zares molčal. Potisnil si je klo- buk na tve in potlačil roke v žep. Stepan pa si je vese razvedren od hladne mesečne noči sezul galoše in se zadržal po pločniku.

K Zosjki je šel z nekim nemiro in stra- hom. Kakšne besede si naj izmislil, da bo iz- razil to težko občutje obžalovanja in slovesa, ki ga je tako davilo? Za ločitev je vendarle potrebno tehtnega vzroka, ljubosumnje, nezvestoba ali vsaj prepričanje, ali pa počasno ohla- ditev tekoma časa. Ali bo tako hraber, ali ga bo razumela?

Zosjka ga je že pričakovala. Sedela je na stolu. Imela je mehko, sinjo jopico, bila je brez čevljev in nasmejala se mu je, ko je stop- il v sobo.

— Tako dolgčas mi je bilo po tebi! je de- lala.

Neodločno je obstal na pragu in ves zme- ran jo je pogledoval.

— Tudi meni je bilo dolgčas, je dejal.

V teh besedah je bilo toliko otožnosti, da je sam verjel v svojo odkritosrčnost.

— Pridi torej k meni! je zašepetala.

Vrgel je s sebe plašč in pristopil k nji sklo- njen kakor zločinec.

Posadila ga je poleg sebe na preprogo in mu z rokami privzdignila glavo.

— Naj te poljubim?

— Poljubi.

— Hočeš?

— Hočem! je obupno sepnil.

Komaj se je dotaknila njegovih ust, je vsa zadržala in se prižela na njegove ustnice z dolгим, strastnim poljubom, da se je dušil.

— Tako te ljubim... je rekla.

Pridavljena od težkega občutka, jo je molče božal in poljuboval njene roke

— Ta dva dni, ko se nisva videla, sta se zdelata tako dolga kakor dve neskončni leti, je dejala. Ne vem, kaj se godi z menoj. Hotela sem priti k tebi v uredništvo.

— Pomlad? je zamrmral.

Udarila je z dlanmi.

— Ah, da, pomlad, seveda! Kako da se nisem domislila?

In tiho je zapela in pozvanjala z nogami:

"Vesna vesna, vesnjanočka,
De tvoja sestra — panjanočka..."

Stepan jo je gledal, sočutno je miloval nje- no drobno telo in je bil kar prevzet od vese- lja, ki je zvenel v njenem glasu. Rad bi jo vzel v naročje, nosil bi jo po cvetočem polju, da bi tako prepevala le njemu, solncu in raz- košnemu nebu, poslikanemu z belimi oblaki. Stisnil ji je roko in dejal:

— Zosjka, na polje bova šla, ko ne bo več snega!

— Oh, šla bova in venec ti bom spletla.

Nič več se ni mogel vzdržati. V tem slad- kem vznemirjenju se je kesač vsega, kar je bil popreje mislil. Prišel jo je k sebi in jo polju- boval, blazno poljuboval oči, usta, dah mu je kipel od radostne sreče, kakor da ne bi še nikoli popreje poljuboval dekleta.

— Ti... Zosjka... ne morem brez tebe... ne morem, je dejal.

Ko se je pomiril, ga je pogladila po glavi.

— Ti si — božanstveni!

Njemu pa je bilo vse premalo poljubov. Nekaj neizrečnega je še ležalo v njegovi duši. Hotel je storiti zanjo nekaj, nekaj, kar je izključno lahko le nji sami namenjeno, želel si je, da bi bila vedno radostna poleg

njega, takšna kot ta hip. Zaželel se je zvezati z njo za vselej.

— Zosjka, že zdavnaj mislim o nečem... je dejal.

— O čem?

— Poročiva se!

— Odmaknila se je.

— Ti si blazen!

Ne, ni blazen. Z bliskovito iznajdljivostjo, kakor da bi zares o tem že zdavnaj razmišljal, ji je pričel dokazovati ta svoj naklep. Saj sta pravzaprav že dolgo kakor prava zakonca. Raziti se ne nameravata, kajne? Dobro. Zdaj živi brez domačega zatišja, vsepovsod nered, ki ga ovira pisati. Tudi tuje sobe se je že na- veličal. Drug drugega se dodobrega poznata! Čemu bi si kradla ure svidenja, če bi lahko skupaj živela? Tudi Zosjki bo bolje, če ga ljubi. Misli se vsi poročijo in čudno se mu zdi, da toliko časa odlašata. Tudi gospodarska plat zakona je rešena. Končno pa bo lahko tudi nji našel primerno službo.

Mirno je podajal vse dokaze "za" in ničesar nimogel najti "proti". Nato jo je vprašal:

— Povej, Zosjka, ali hočeš?

Lokavo je odgovorila:

— Seveda hočem! O, če bi vedel, kako te- žko je biti ljubica! Kako sem se namučila! je dejala žalostno.

Hvaležno jo je poljubil.

— Zdaj bo konec tega trpljenja. Kaj pa tvoji starši?

— Misliš, da jih bom vprašala? Omožim se in amen.

Sedla je k njemu na preprogo in navduše- no sta si pričela slikati bodoče življenje. V urad bosta šla šele potem, ko bo dobil Stepan novo stanovanje. Ali bosta takoj imela dve sobi? Pomislila sta in ugotovila, da je za dve sobi težje dobiti pohištvo kakor za eno samo. Pozneje! Stepan pa bo ustvarjal silna dela! V Zosjki je se takoj prebudil ženski smisel za gospodinjstvo. Dve preprogi na vsak na- čin, ali pa se ne omoži. In za zajtrk jajca!

— To je redilno. In okusno! je dejala.

Prišel jo je k sebi in ji zašepetal:

K vsemu temu pa si bova kupila tudi bebi!

— Kaj pa je to — bebi?

— Majhen fantiček!

— Oh, fantek, krasno!

Končno pa je vendarle pogledal na uro. Čez pet minut bo štiri. Zares goljuf, odkar je srečen!

Ko sta se oblekla, se je spomnila.

— Jutri bo večerna zabava. Ali bova šla? Brezhibno ji je poljubil roko in dejal:

— Zakaj pa ne? In če hočeš, bova tamkaj razglasila najino zaroko!

— Oh, to bo senzacija!

Dal ji je šest karboncev za vstopnino, na- pisala mu je naslov in mu zabičala priti ob desetih zvečer. Sama bo šla preje, ker bo po- magala gospodinji.

Nikakor se ni mogel ločiti od nje do jutri.

— Ali pojdeva nočjo v gledališče? jo je vprašal.

— Toda le, če se bova nazaj peljala!

XI.

Naslednje jutro se je zbudil pravočasno, toda ni še vstal, ko je že začutil v srcu neko skrb. Nekako tako, kakor da mu je vse, kar- koli vidi okoli sebe, zoperno. Z odprtimi očmi je ležal v takšnem lenivem stanju, ko se člo- veku ne ljubi gibati, ne misliti, ko se kri ko- maj da pretaka po žilah, čeprav se je razum že prebudil. Ko se je zavedel neumnosti, ki jo je včeraj storil, je sunkovito sedel v po- steljici.

Zaman se je trudil spregledati ves včeraj- šnji dan in razumeti one marnje, na katere se je vjel v past, kajti ena samcata misel je sprotil uničevala ves njegov spomin. Ko je tako razgrinjal predse sliko za sliko, se je iz vsake prirastla kakor oster trn ta edina mi- sel: Oženil se bo! Moral se bo, ker se je sam vsilil, ker je sam ponudil to zvezo, to bedasto željo, kakor da je največji norec na svetu. Če se to uresniči, bo postal suženj, okovalo ga bo. — Vse strahote zakonskega življenja so živo stopale pred njegove oči, vznemirjale so mu srce, kakor da doživlja privid ječe, kr- ste, v kateri bo zaradi svoje lastne želje ležal z zvezanimi rokami.

(Dalje prihodnjik.)

Zatočišča, kakršnih prej ni bilo treba

Dokler ni bilo vojnih letal, se je človek v zaledju lahko umikal pred prodirajočo armado z begom dalje v notranjost. Zdaj je tak beg v varnost odpravljen, kajti begunce doidejo vojna letala na mah in jih pokose. Vrhnja slika prikazuje eno izmed varnih umetnih jam, kamor se skrjujejo civilni prebivalci in kitajski vojaki, čim se prikažejo nad njimi japonski letalci.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA

Zbral Charles Pogorelec

Arma, Kans. Anton Shular je poslal 2 naročnini, vsoto za oglas Pogrebne zadruge in ne- kaj podpore tiskovnemu fon- du, ki jo je zbrala na seji za- druge s. Anna Bratkovich. Is- krena hvala!

Cleveland, O. Naš "večni po- potnik" Tone Jankovich še ve- dno potuje po metropoli. Pred kratkim je naročil še 75 kole- darjev, dasi je bil tudi pri pro- daji klubovega naročila eden izmed najbolj pridnih pro- dajalcev. Ker misli obiskati več okoliških naselbin, pravi, da ne mara iti tja brez "zaloge". Omenja, da bi se našega kole- darja mnogo več prodalo, ako bi imeli več "popotnikov" po Clevelandu, ki se ne bi strašili tega dela. Poslal je tudi 11 na- ročnin na list ter obračun za oglas v koledarju.

Point Marion, Pa. Tudi iz te naselbine se zmerom kdo ogla- si, največkrat pa naš Tony Zu- pancič. Pred nekaj dnevi je pu- slal dve naročnini. Tudi kole- darja je prilično razpečal.

Hermine, Pa. Naš potovalni zastopnik po zapadni Penni Tone Zornik, je še vedno "on the go". Pravi, da mora pre- kositi število prodanih kole- darjev lanskega leta. Naročil jih je še 57 iztisov, vrh tega pa poslal tudi 26 naročnin na Proletarca in naročil 16 garni- tur knjig Cankarjeve družbe. Naš Tone je torej aktiven v vseh ozirih. To je njegova sta- ra navada, odkar ga pozna pi- sec teh vrstic. Le malo jih je, ki bi ga mogli prekositi v vz- trdnosti.

Barberton, O. V to naselbino in okolice je šlo, dokler napre- dni element ni zaspal, nad 100 iztisov našega koledarja. Da ne bo prav brez nič, jih je ne- kaj naročil naš zastopnik Mike Kopach. Poslal je tudi dve na- ročnini.

West Allis, Wis. Tudi v Wis- consinu giblamo. Zato skrbne naši sodrugi. Vincent Pugelj je pred kratkim poslal 4 naroč- nine.

Johnstown, Pa. John Lan- gerhole nam je sporočil, da mnogo naših naročnikov ni prejelo 1584. številke Prole- tarca. Podobne pritožbe smo prejeli tudi iz nekaterih dru- gih naselbin zapadne Penne. Kaj je temu vzrok, nam ni zna- no. Poslali smo pritožbe na poštne urade. Priporočamo vsem naročnikom, ki lista ne prejemajo, da nam to takoj sporoče, ker le na ta način je nam mogoče pravočasno poiz- vedovati o vzrokih nedostavit- ve na poštinih uradih.

Pullman, Ill. Peter Verhov- nik je poslal dve naročnini, ob- račun za prodane koledarje ter \$15.00 tiskovnemu fondu kot del blagajne kluba št. 224 JSZ.

Fontana, Calif. Anton Bla- sisch se nas je zadnje čase spo- mnil z dvema naročninama iz te daljne dežele.

Johnstown, Pa. John Lan- gerhole je poslal dve naročnini in tiskovnemu fondu 60c. Naš bivši pomožni upravnik John Rak je poslal en naročnino in

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM!

V prejšnji številki Proletar- ca je sodrug Frank Zaitz pričel z obširno zgodovino kluba št. 1 JSZ, ki je za nas sloven- ske socialiste velike važnosti. Ne samo, da je klub št. 1 imel ves čas obstoja Jugoslovanske socialistične zveze z njo najte- nejše stike, ampak je bilo nje rojstvo in obstoj zimbolizirano v tem klubu.

Meni niso znane podrobnosti tega razvoja. Petintrideset let je dolga doba, je doba moške starosti. Jaz jo poznam samo zadnjih sedemnajst let, odkar sem v Chicagu — in priznati moram, da je silno zanimiva.

Mimo je šla svetovna vojna, izstop iz stranke, Republičan- sko združenje, povratek v soc. stranko, predsedniška kampa- nja za Debsa 1920, uporiščanje tretje internacionale itd. Diskuzije, debate, na stotine raz- nih vprašanj, to je bil naš edini slovenski delavski FORUM v Chicagu. In na kulturnem po- lju? Vsem naprednim sloven-

skim delavcem v Chicagu so poznane naše priredbe. Drame in satire Ivana Cankarja, Etlbi- na Kristana, Moleka — na de- setine drugih. Vse to je zahte- valo dela, ogromnega dela. Sa- mo tisti ga pozna, ki je že delal na odru. Ni moj namen, da bi pisal slavospeve tistim, ki so delali in ki delajo. "Pangeriki" se pišejo mrtvim — in naš klub št. 1 JSZ je živ in v njem je več energije in življenja v mo- ški dobi petintrideset let, kot pa takrat, ko je pričel mlade- niško dobo.

Sodrugi! V nedeljo 20. fe- bruarja praznuje naš klub z veliko slavnostno prireditvijo petintridesetletnico svojega roj- stva. Jaz vas ne vabim, ker se mi zdi, da je vseh dolžnost, da se vsi do zadnjega udeležimo te slavnosti in pripeljemo vse naše prijatelje in somišljenike s seboj.

Na svidenje 20. februarja v dvorani SNPJ!

Joško Oven.

ne! V uradu se je te dni oglasil "ta debeli" France Udovich, ki prevaža "stajnkolen" po naši vasi. Izročil je dve naročnini; za njim je prišel Jože Oblak s 3 naročninami. Nasledil ga je Jože Drasler tudi s tremi, nato je prikraval še upravnik, toda ta kajon kajonski, to pot samo z dvema naročninama. Tako. Giblje pa se le!

Milwaukee, Wis. Tudi v tem kotu zemeljske oble vse ne spi. Za to skrbita naša fanta Jaka Rožič in Leonardo Alpnrovič. Prvi je poslal 15 naročnin in naročilo za 4 garniture knjig Cankarjeve družbe, slednji pa 1 naročnino. Brez dvoma se bo- sta v kratkem spet kaj oglaši- la. Da ne pozabimo: Rožič je poslal tudi vsoto za 125 kole- darjev.

Cleveland, O. Ah, spet ta "metropola"! Ne vem, ali bi omenil našo čikaško ali cleve- dandsko. Naj bo že kakorkoli. V uradu se je namreč zglašil človek, ki mu pravijo Barbičev France in ki v cajtenge dopise piše. Izročil je naročnino za on- gavo Pepco, ki se piše Rodica. Za njim je prišel še Camilo Zarnik, ki je tudi obnovil naro- čnino, potem pa naš Edward Tomšič iz zapada, ki je obno- vil svojo naročnino in članari- na za JSZ. Vzel je seboj tudi garnituro knjig Cankarjeve družbe. Za njimi so prikorčili še drugi naši fantje: Andrew Vidrich iz Johnstowna, Pa., Tone Shular iz Arme, Kans., John Goršek iz Springfiel- da, Ill., naš večno razposajeni Ter- celj iz Strabane, Pa., itd. Ne- kateri teh so se udeležili tudi obnove zboru Slov. del. centra. Tudi Proletarčeve knjigar- ne niso pozabili, ker se je vsak obožuje z garnituro knjig Can- karjeve družbe, nekateri pa še z drugimi knjigami ali pa so poravnali druge svoje obvez- nosti z upravo lista. Razume se, da je nam njihov obisk do- brodošel, kajti zvestega sodru- ga in prijatelja je človek zme- rom vesel.

Ker sem že začel s cleve- landsko "metropolo", naj še omenim, da je poslal tudi naš prejšnji potovalni zastopnik Louis Zorko eno naročnino in en oglas v list.

Sugarite, New Mex. Od tu nam piše zastopnik in prijatelj Anton Orožen: Tukaj vam po- šiljam tri celoletne naročnine, zraven pa želim, da mi pošlje-

te še dva koledarja, ker imam naročilo zanje. Provizijo pri- piši tiskovnemu fondu Prole- tarca. Kar se je seveda zgodilo in bo izkazano v zadevni ru- briki v listu v kratkem. Iskren- ni ti hvala, Tone.

Berwyn, Ill. Tudi tu imamo mnogo prijateljev. Nedavno je bil pri nas naš stari znanec Frank Molan. Prišel je plačati prodane koledarje. France je bil letos zelo priden. Razpečal je 10 iztisov.

Mogadore, O. Matija Peklaj je naročil tri koledarje. Pomo- toma mu jih je bilo poslanih 6. Toda naš dober somišljenik Matija jih ni vrnil, pač pa po- iskal še tri odjemalce in oddal vseh šest.

Avella, Pa. Od tu je nam pi- sal Frank Bregar, ki je bil vča- sish zelo aktiven v našem po- kretu in dolgo let tajnik kluba št. 225 JSZ. Poslal je obračun za prodane koledarje in nekaj centov več, za katere smo mu poslali par iztisov Proletarca, katerega pravi, da ni čital že par let. Obljubila, da ga na- roči ob prvi priliki. Da ni bil zadnjih par let naročnik je bila kriva brezposelnost, bole- zen in druge nadloge, ki tare- jo delavca. France nam bo med naročnike dobrodošel.

San Francisco, Cal. Andrew Lekšan poroča, da je prodal vse koledarje, celo še svojega, toda upa, da ga dobi pri "big" Tonyju iz Oaklanda s katerim sta jih bila skupaj naročila 33 in skupaj prodajala. Naročil je tudi nekaj knjig iz naše knji- garnice. Pravi, da bodo obhajali "pusta" z veliko veselico, ki jo priredi društvo št. 304 SNPJ v tork 1. marca.

Klub JSZ v Girardu za odložitev zbor

Girard, O. — Članstvo tukaj- šnjega soc. kluba je razprav- ljalo o vprašanju, ali se naj XIII. redni zbor JSZ vrši letos, ali se naj ga odloži. Sklenili smo, da se naj ga preloži v leto prihodnjih predsedniških voli- tev.

Agitacija za nove člane je težavna, dasi ima naš klub ze- lo dober ugled. Na svojih pri- reditvah ima vselej obilen po- set. Za naklonjenost je klub hvaležen vsem tukajšnjim in drugim rojakom, ki se udele- žujejo naših priredb.

John Bogataj.

Društvom in Klubom

Za čimboljši gmotni in moralni uspeh svojih priredb jih oglašajte v

"PROLETARCU"

LOVES

Ameriškem Družinskemu Koledarju

daje njegova raznolika vsebina.

Letnik 1938 je na literarnih prispevkih in ilustracijah izredno bogat. Vežan je v platno. Stane 75 centov.

Naročila naslovite:

Proletarac, 2301 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

35-LETNICA KLUBA ŠT. 1 JSZ

CHICAGO, ILLINOIS

V NEDELJO 20. FEBRUARJA 1938

V DVORANI SNPJ, LAWDALE AVE.

PESTER SPORED.

PRICETEK PROGRAMA OB 3. POPOLDNE.

DVE GODBI.

VSTOPNICE: V PREDPRODAJI PO 35 CENTOV, PRI BLAGAJNI 40 CENTOV.

PREGLED DELOVANJA V KLUBU ŠT. 1 J. S. Z. OB NJE- GOVI PETINTRIDESETLETNICI

Cicero, Ill. — Kakor je razvidno iz objav v Proletarcu in drugih listih, bo klub št. 1 JSZ praznoval svojo 35-letnico v nedeljo, dne 20. feb. v dvorani SNPJ z obširnimi jubilejnimi sporedom, na katerem bodo nastopili govorniki, deklamatorji, pevci, igralci in naraščaj.

Ko se je klub ustanovil, sem bil na Nemškem in sem delal v Delmenhorstu, Oldenburg, pri Bremenu, in ko sem leta 1905 prišel v Chicago, sem se naselil na severni strani mesta pri neki katoliški družini, s slovenskimi socialisti pa sploh nisem prišel v dotiko. Bili smo štrje bordarji. Gospodar in gospodinja sta rada molila pred jedjo in pojedli, drugi pa so le moljali, med tem ko sem jih jaz debelo gledal, kajti takim prizorom nisem bil vajen. Leta pozneje je za menoj prišel moj brat. Nekega dne je po južini gospodinja stopila pred mene in začela moliti. Čim je opazila, da se nič ne zmenim za njeno molitev, je zaklicala: "Bog pa tako naredi bohka!" John Križanič, ki je bil zraven, se je zasmejal in čudil obenem, medtem ko je moj brat odvrnil: "Zakaj neki naj bi molil sedaj, ko smo vsi siti." Tako se je njena molitev končala s smehom. Reči moram, da sta bila kljub vsemu gospodar in gospodinja dokaj tolerantna in nista zavidala nikogar ali mrzila, ako kdo ni spadal k cerkvi.

Čim sem izvedel, da v Chicagu izhaja Glas Svobode — rekli so mi, da je to socialistični list — sem se o prvi priliki nanj naročil. Preglavice pa mi je delalo to, ker so v tem listu socialiste napadali. Kako naj se to sklada, kako razume in kako vsprejdi. V Nemčiji sem bil nad pet let naravnost na soc. liste, toda tam nisem kaj takega nikdar opazil, da se bi socialisti v listih na tako nelep način prerekli. Pred božičem 1905 je bil v Glasu Svobode priobčen dopis "Božično pismo". Ta dopis je bil tako pobalinski, da je v meni zavrel. Dasi nisem prej napisal še nobenega dopisa, sem to storil takrat in ga poslal Glasu Svobode. V glavnem sem omenil, da dotični dopis spada v predpustno dobo, ako pa imajo socialisti med seboj kakšne razlike, naj skličejo sestanek in zadevo poravnajo sami med seboj, ne pa v javnosti. Moj dopis ni zagledal belega dne v Glasu Svobode, mesto tega pa je bila priobčena listnica uredništva: "F. P.: Ker vam tukajšnje razmere niso znane, vašega dopi-

sa ne moremo priobčiti." To pa je bilo vendarle razočaranje na znanje. Med člani soc. kluba v Chicagu je ta uredniška opazka naredila dokaj razburjenja, kajti pri klubu sta namreč bila dva člana z omenjenima začetnicama: Fred Peče in Frank Petrič, če se ne motim pa še nekdo drugi. Torej trije.

Začetkom leta 1906 sem se sestel s pokojnim Jožetom Zavertnikom pri Jožetu Planinšku, ki je par mesecev prej odprl svojo gostilno. Omenil sem mu moj dopis, ki sem ga poslal G. S. "O." pravi Zavertnik, "torej ti si tisti F. P. v uredniški notici, mi smo se pa pri klubu tako razburjali, kakšna poteza da je spet to od strani Konde. Veš kaj, ako imaš še original dotičnega dopisa, izroči ga meni in ga priobčim v prihodnji izdaji našega lista Proletarec. Seveda sem imel original, kajti vsak začetnik dopisov svoj prvi dopis najprej napiše in potem prepíše, kar misli poslati uredništvu. Tisti moj dopis je izšel v prihodnji izdaji Proletarca v februarju 1906.

Bilo je nekako istega meseca pred sejo soc. kluba, ko sva se z bratrancom Antonom Lončarjem sprehajala ob jezeru v Evanstonu. "Veš kaj, Tone," mu pravim, "ali ne misliš, da bi bilo dobro, če bi skupaj pristopila v soc. klub?" "A, kaj boš," pravi, "saj vidiš kako se med seboj preklajajo." On je stanoval drugje in mu zadeva ni bila tako znana in jasna. Razložil sem mu. "No," pravi, "če je tako, pa pristopiva na prihodnji seji." Tako se je zgodilo. Na tisti seji se je oddala ura kot nagrada v korist Proletarca. Številko sem dvignil jaz in uro je dobil rojak Leopold Cepuder. Tudi Anton Putz mi je večkrat pravil, da je imel številko in mislil, da bo na ta način postal takorekoč spustanovitelj Proletarca.

Z Antonom Lončarjem sva takoj postala aktivna pri soc. klubu. V poletju 1906 je tedanji tajnik John Bartel zapustil Chicago, nakar sem jaz prevzel njegovo mesto, četudi sem o stvari jako malo razumel. Pristopil sem v stranko zato, da v nji sodelujem in vsled tega sem prevzel tajniški posel kluba št. 1. Po dveh mesecih se je prejšnji tajnik vrnil in spet prevzel tajništvo. Leta 1907 sem bil izvoljen za klubovega tajnika in Anton Lončar za predsednika. Predsednike smo takrat volili za vse leto. Seje soc. kluba so bile v tistih letih

zelo, zelo živahne. Bili smo pa idealisti in idealist je sreden, kadar se dodobra izkriči. In to se je delalo tako, da se danes čudim, kadar se spominam na tiste čase, kako nas je mogla policija pustiti na miru. No, da, Američani so bili pač tolerantni napram tujezemcem, pa naj so bili idealisti v paradnih vojaških uniformah ali pa rdečkarji grasi na svojih sejah in sestankih. Ako se bi hotel spuščati v podrobnosti, bi vzelo preveč prostora v listu. Delali smo za soc. idejo pač po naših močeh iskreno, kakor smo pač mogli in znali. Dosegli smo uspehe, pa smo spet nazadovali, imenitne demonstracije in fiaske. Socializem je velikanska svetovna ideja. Korenine te ideje so večasi zarite v globine.

Dobro se še spominjam, ko smo bili skupaj z Jožetom Zavertnikom in Frankom Petričem in razgovarjali o velikanskem uspehu milwauških sodrugov. Frank Petrič je dejal, da ta stvar gre vse preveč gladko naprej. Ako bo šlo tako naprej, ne bodo ljudje znali ceniti in upoštevati svojih pridobitev. Jaz sem pa imel zlo slutnjo, da ne bo šlo tako gladko in sem se tako tudi izrazil, da bo treba še veliko bojev, predno se bo kaj doseglo. Zal, da se je ta moja slutnja stoddotno uresničila. Po svetovni vojni se je situacija v delavskem gibanju strašno spremenila, toda ne v korist, temveč v škodo delavstva. Po mojem mnenju so socialisti v svetovni vojni res delali napake, toda niti zdajče ne takih napak, kakršne je naredil Lenin in njegovi ožji sodrug.

Mednarodno delavstvo je danes v dveh taborih in dokler se ta dva tabora ne zedinita, bo vsak uspeh nemogoč. Nedinost delavstva je kriva fašistične Italije in nacijske Nemčije, splošnega klanja španskega ljudstva, morije na Kitajskem itd. Po mojem mnenju, kdor dela razdor med delavci, je ali plačan hlapec kapitalistov ali pa znorel idealist.

Na mojo žalost opazam med starimi sodrugi soc. kluba št. 1 nekako obupanje. Delali so leta in leta, in pravijo — kaj smo dosegli? Veste, sodrugi in sodružice, ko je človek sam potreben nekakšnega okrepčila, čaka na dobro okrepilno besedo, toda baš od tistih, od katerih bi najmanj pričakoval obupajoče izraze, češ, kaj nam vse pomaga, sliši tako izražanje. Mi se borimo za pravice človeštva in naša stara pravda bo in mora zmagati, pa magari

MAŠKARADNI DIKTATOR

Mussoliniju je silno všeč, kadar ga časnikarski fotografi silijo, da se jim naj predstavi v raznih pozah. Zdaj napenja čeljusti, da bi bil "rimljanski imperator". Nato se poda v "gosji marš", česar se je naučil ob svojem zadnjem obisku v Nemčiji. Falot "duče" s takimi komedijami dobro uspeva, ampak v njegovi deželi je tolikina kriza, da more držati streho pokonci le teror. Koliko časa še? To nihče ne ve. Ampak vsakdo ve, da je Italija skoz in skoz bankrotirana dežela.

če ves svet postane en sam fašistični pekel! Na vse zadnje so tudi fašisti ljudje in kot taki morajo sčasoma postati socialisti!

Z ozirom na aktivnosti pri našem soc. klubu v preteklih 35 letih, je pač težko reči, kateri sodrug je bil najbolj aktiven. Kar se pa članstva tiče, sem najstarejši član soc. kluba št. 1 JSZ, namreč po letih v tem klubu. Nekateri so v tem času že trikrat ali štirikrat pristopili, večina teh pa danes vseeno ni pri klubu. Po starosti pa je najdlje član naš sodrug Mike Keber. Mike Keber je začel preganjanja v Avstriji zbežal v Italijo. L. 1906 smo se skupaj sešli na neki anarhistični veselici in kmalu pozneje se je pridružil soc. klubu št. 1. Drugi najstarejši sodrug je naš Frank Udovič, ne samo po letih, temveč tudi po svojih aktivnostih. Pregovor pravi, da ne šteje koliko let živiš, temveč kako živiš. Ta ali oni lahko živijo sto in več let, ali za človeštvo to ne pomeni nič. Drugi pa živijo 20 do 35 let, pa se ga svet spominja tisoče let. Franče Udovič in njegova žena Mary Udovič sta vredna, da se ju ob tej slavnosti 35-letnice spominimo. Frank je bil vedno aktiven, bodisi za list, pri pevskem zboru ali na veselicah. Vselej je sodeloval in z njim pa njegova žena. Pred nekaj leti je sodelovala vsa njuna družina — Frank in Mary ter njuna hči Mary so imeli vloge v igri, mlajša hčerka Tilka pa je pomagala v dvorani. Oba, Frank in Mary sta še vedno aktivna sodruga in prav nič ne obupavata. Najbolj aktivna je Mary, kadar pevski zbor "Sava" priredi svoj koncert. Prejšnje leto je sodružica Mary Udovič prodala nad sto tiketov za Savine koncerte! Nazadnje pa je morala še posebej plačati vstopnino, ker je svojo vstopnico doma pozabila. Gustelj Zupančič bi rekel: "Vidiš, tako te socialisti izkoriščajo!" (On je bil tudi nekaj časa član.) Ampak naša sodružica ni te vrste, da se bi dala s tem preplašiti. Ona ve, da se pevci sami sebe največ "izkoriščajo". Pomislite, pevci dostikrat plačajo vstopnino pri svojih koncertih zato, da smejo peti! Da, sodrugi in sodružice, to je samožrtvanje, pa nikakšno izkoriščanje! Vsak delavec se "izko-

rišča" sam, dokler ima vero v socializem!

Končno naj omenim našo mladino, oziroma naraščaj. (Pardon, mojih ni zraven.) Škoda, da se je ta stvar, mladinsko gibanje, pričelo prepustno, škoda, da se z organiziranjem naraščaja ni pričelo že prej. V mislih imam namreč Rdeče sokoliče. Moje mnenje, da se bomo morali v bodoče "ta stari" za to stvar bolj zanimati. Sodružica Kristina Turpin je imela v zadnji številki "Proletarca" poročilo o delovanju Sokoličev. Mene ta stvar jako zanima. Voditeljica Sokoličev je Ann Beniger in njeno delo odobravam. Mladina se je postavila z dobrimi nastopi, le premalo jih je. Kako bi to grupo povečali, to je naša naloga. Nič preveč pa se mi ne dopade ime Rdeči sokoliči. Za mene, starega radikalca, se sicer to lepo sliši, ampak za ameriško javnost se mi to ne vidi preveč prikladno. Ako se namreč ta organizacija naraščaja razvije, kar mi hočemo, potem, sodrugi, upoštevajte vse okoliščine, to ima ni najboljše. Ta naš naraščaj naj se bi imenoval Delavski sokoli (Labor Falcons) ali kaj podobnega. Mi sami imena skoro gotovo ne moremo sprejeti, pripravljivo pa je, da se ta zadeva predloži socialistični stranki, da ime sprejme. Ako hočemo iti v socialističnem smislu naprej, moramo biti predvsem Amerikanci, potem šele mednarodni.

V upanju, da nam bo možno še dolgo vrsto let delovati za soc. idejo, ključem z Marksovim geslom: Delavci vseh dežel, združite se!

Frank Podlipec.

RAZNOTEROSTI

Bridgeport, O. — Dne 7. februarja je premogokopna družba Hanna Coal Co. v Laffertyju zaprla svoj veliki premogovnik, v katerem je bilo upošlelih 450 rudarjev. Še pred par meseci, ko je ta premogovnik obratoval na dva šihita, je v njem delalo nad 800 rudarjev. Za izgovor so dali znani vzrok, češ, da ni naročil. Tam je delalo tudi nekaj naših rojakov in imajo svoje društvo SNPJ. Tamkajšnja dva premogovnika, last Lorain Coal Co., obratujeta po en in dva dni v

tednu. Brezdelje v teh krajih je veliko.

Kako sem bil vesel, ko je s Zorko prevzel zastopništvo Proletarca in se podal na potovanje po naselbinah. Kot sedaj vidim, je prevzel upravništvo "Cankarjevega Glasnika" in tako "Proletarec" spet nima nikogar, ki bi šel na agitacijo zanj po naselbinah.

Prihodnja seja kluba št. 11 JSZ se bo obdrževala v nedeljo, dne 20. feb. dopoldne in bo zelo važna. Sklepalo se bo glede programa majske slavnosti, ki jo klub priredi dne 30. aprila in o tem, če bomo poslali isti dan dopolne zastopnike na sestanek v Bellaire za boj kot japonskega blaga. Ta sestanek skličejuj unije in druge delavske organizacije.

Ker naše klubove prireditve oglašamo v angleških listih pod označbo "JSF Club No. 11," so nekateri hudomušneži to nazivali za "Joseph Snoy Family Club". Seveda je to zbadljivka in nevednost. Vsled tega smo na zadnji klubovi seji našemu klubu dodali ime "Naprej" ali "Forward", in tako, pod tem imenom bomo v bodoče oglaševali vse aktivnosti našega kluba.

Tajnik društva št. 13 SNPJ in naročnik "Proletarca" je že par tednov na bolniški listi. Želimo, da kmalu okrevja in se spet poda na delo.

V soboto, dne 26. feb. priredila maskaradno veselico v korist dvorane obe društvi, ki lastujeta Društveno dvorano. Rokjaki se uljudno vabijo, da se te predpustne veselice udeležijo. Zadnje čase smo imeli veliko stroškov s prenavljanjem spodnjih prostovrov.

Kakor vidim se morajo naši dopisniki, braniti na razne napade. Je pač tako, da ako pišeš resnico, ki Naprejevo skupino v Pittsburghu zelo bode. Toda ti ljudje okrog Napreja bodo pač težko ugnali naše stare delavce, ki so že leta in leta aktivni v delavskem gibanju. Če mnogi so se vanje zaganjali, pa so vselej nazaj odkočili. Zaitz, Molek, Barbič in Garden, le korajžo! Resnica pa naj še naprej bode.

Joseph Snoy.

Poročilo z zapada

San Francisco, Calif. — Najprej moram ugotoviti, da sem svoje naročilo Ameriškega družinskega koledarja že vse razprodal, in sicer tako dobro, da samemu meni ni ostal niti en iztis, najbrž pa ga bom dobil od prijatelja Toneta, kateremu sem pisal, naj pošlje vse nerazprodane koledarje meni, da jaz poskusim svojo srečo.

Pri nas je vse po starem — klatimo se v megli. Slovenci umirajo, se rodijo — rev. Turk

FENCL'S

RESTAVRACIJA IN KAVARNA

2609 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Tel. Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila. Cene zmerno. Postrežba točna.

pa kar naprej opravlja svoj posel s polno paro in skoro, da bi še celo moral najeti pomagača. Od novega leta do 4. feb., ko to pišem, je v San Francisco in okolici umrlo 13 Jugoslovanov. Društvo "Tabor Slovanov" št. 304 SNPJ bo imelo svojo običajno pustno veselico v SNL na pustni dan dne 1. marca. Vstopnina samo 25c, s tem pa so maske upravičene do nagrade, kdor bo tako srečen.

Naš napredni rojak se je precej razsrdil nad "Velikim Tonetom", ker ni on govoril na grobu pokojnega Argona Šukljeta. Da bi pa res izkazal svoje spoštovanje in ljubezen do pokojnika, bi menda bilo čes njegovo čast, oziroma mu ni nihče obljubil povračitev dnevice. To se morda sliši otročje, res pa je vendarle, kar pa včasih tako v oči bode, da je groza.

A. Lekšan.

Bojkotiranje olimpijade v Tokiu

Prizadevanja za bojkotiranje zadnje olimpijade v Nemčiji so slabo uspela. Prihodnja se bo vršila v Tokiu. Norveške sportne zveze so prve izjavile, da se je ne udeležijo zaradi japonske invazije na Kitajsko.

Znamke za 'kolektorje'

Nemčija je nedavno izdala znamke s sliko Hitlerja in Mussolinija, ko sta bila skupaj zadnje jesen v stikanj uosi Rim-Berlin. Znamke bodo Nemčiji prinesle dokaj prebitka, ker jih bodo kupili milijoni zbiralcev poštinih znamk v vseh krajih sveta.

Borba za službe

La Guardia je najel v razne službe mnogo članov delavske stranke in neki distriktni predsednik mestne uprave baje celo nekega zelo nedolžnega komunistu. Zdaj je v New Yorku cel dirindaj in če človek bere njih časopise, bi smatral, da je civilna vojna že tik praga. Morda je.

Kdaj je in kdaj ni škoda denarja?

Vlade vseh dežel pravijo: za obrambo ni nikdar preveč. Kd pa pride na vrsto relief — o-ho, je pa vsak izdatke vržen v vodo.

Izgovorov ne manjka

Ameriški admirali pravijo, da se mora ta dežela oboroževati zaradi diktator. Diktator pa trdijo, da se oboroževanje zaradi imperializma "demokratskih sil".

Kadar naročate knjige, poslužite se Proletarceve knjižarne.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI
PODPORNI JEDNOTI

NAROČITE SI BNEVNIK

"PROSVETA"

Stane za celo leto \$5.00,
pol leta \$3.00

Ustanavljajte nova društva: Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

ZA LICNE TISKOVINE
VEŠH VRST PO ZMERNIH CENAH
SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.

Tel. Lincoln 4700

PROLETAREC ŠE TISKA PRI NAS

ŠTIRI KNJIGE
CANKARJEVE DRUŽBE
SAMO ZA \$1.25

- 1.) KOLEDAR, ki obsega nad sto strani gradiva in slik.
- 2.) ŽENIN IZ AMERIKE. Povest. Spisal Anton Tanc.
- 3.) FRANCIJA IN FRANCOŠKO LJUDSTVO. Spisal C. Petelin.
- 4.) SINOVI PREDMESTJA. Povest. Spisala Mimica Konič.

Vse štiri knjige Cankarjeve družbe dobite za \$1.25.

Pošljite naročilo čimprej. Naslovite:

PROLETAREC, 2301 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DELAVČEV OTROK

GUS TYLER. — Slika iz kapitalistične Amerike

S pisateljevimi dovoljenjem poslovenil M. Medvešek

V najbogatejšem mestu najbogatejše dežele na svetu je zadnji terek umrl neki otrok od lakote — v deželi ni razsajala lakota; polja so obilno rodila; starša nista zapustila deteta, ampak skrbno bdela poleg njegove zibeljke in čakala zadnjega izdiha.

Drugi otroci pa bodo stali na robu groba vse svoje življenje: trpeli bodo za pelagro in rike, za tuberkulozo in siliko; in mešalo se jim bo vsled skrbi in utrujenosti; in od lakote se jim želodec krčili, od mraza in mokrote pokvečile noge. Toda, pomrli ne bodo v detinski dobi.

V zločin, med berače in v dolge krušne vrste bodo pogrnani — in celo malo gorke juhe deležni. Tudi dela jim bodo poskrbeli, brezmiselno delo, in ljudje se bodo norčevali iz lenih delavcev, ki delajo tako delo. Toda, podali se ne bodo smrti v detinski dobi.

Pretiran sijaj okoli in okoli njih jih bo mučil in prav tako umazana revščina, kateri so zapisani. In zgodilo se bo, da razžaljeni in ponižani ne bodo mogli zapopasti te majkne kapitalistične norčije, ter se morda celo predrzno vprašati "zakaj?" Odgovor bo: "Taka vprašanja so neumeriška."

Cek ni dospel

Ako bi dolgo pričakovani ček za \$20 pravočasno dospel, ne bi ugasil življenje v slabotnem telescu. Toda čeka ni bilo, ker so ga naslovili na stanovanje, iz katerega so bili Danielovi sodnijskim potom vrženi na cesto, zato je moral dojenček Barbara in njeni sestri čakati. Barbara je čakala do pondeljka! Potem pa se je poslovila in odšla v srečnejši svet.

O Barbinu smrti so pisali časopisi. Dobro čtivo; interesantna novica. Barbina usoda bo obžalovana. Našli se bodo celo ljudje, ki bodo jezno protestirali proti oblastim, ki so radi zanižnosti zadavile otroka.

Tragedija je povzročila malo zmešnjave in trepzdne besednega govorjenja, nekaj solz in kletev in potem —

In potem bo tisočerm ameriškim otrokom dovoljeno, da ubeže usodi Barbare. Pustili jih bodo živeti oteli jih bodo pred koščeno roko smrti — da bodo lahko njihove drobne kosti šlepetale v revnih zibkah.

Otroci delavcev

Ti otroci, otroci očetov, kateri sesajo gorilno olje iz zemlje, gradijo trdne hiše proti

mrazu, pečejo kruh, seivajo cbleke, ne bodo vsi stradali kot je stradala Barbara. Veste, Barbara je bila izjema — bila je pomotoma pahnjena iz roba groba v grob.

Drugi otroci pa bodo stali na robu groba vse svoje življenje: trpeli bodo za pelagro in rike, za tuberkulozo in siliko; in mešalo se jim bo vsled skrbi in utrujenosti; in od lakote se jim želodec krčili, od mraza in mokrote pokvečile noge. Toda, pomrli ne bodo v detinski dobi.

V zločin, med berače in v dolge krušne vrste bodo pogrnani — in celo malo gorke juhe deležni. Tudi dela jim bodo poskrbeli, brezmiselno delo, in ljudje se bodo norčevali iz lenih delavcev, ki delajo tako delo. Toda, podali se ne bodo smrti v detinski dobi.

Pretiran sijaj okoli in okoli njih jih bo mučil in prav tako umazana revščina, kateri so zapisani. In zgodilo se bo, da razžaljeni in ponižani ne bodo mogli zapopasti te majkne kapitalistične norčije, ter se morda celo predrzno vprašati "zakaj?" Odgovor bo: "Taka vprašanja so neumeriška."

Morilni sistem

Tega tudi, ti otroci, ki so preživeli detinsko dobo, ne bodo mogli razumeti. Ne bo jim šlo v glavo, zakaj se plača tisoče dolarjev za prijem enega kriminalca, ki je ugrabil samo enega otroka, dočim nihče ne da niti centa nagrade za ujetje monstroznega zločinskega reida, ki mori na tisoče otrok, njih nesrečne bratce in sestre. Prav tako ne bodo razumeli, zakaj je morilec, ki je ustrelil nekaj otrok, ljudski sovražnik št. 1, dočim se mož po imenu Knudsen na povabilo odpelje v Washington, kjer konferira s senatorji in jim razlaga, zakaj je potrebno zanj, da se strada tisoče proletarskih otrok.

Ne, nikakor ne bodo mogli ti otroci tega zapopasti, zato bodo želeli pojasniti in natančni računov. In ne samo to. Zahtevali bodo gorkoto, hrano, obleko, tovarne in svobodo in tudi izobrazbo, da bodo inteligentni služabniki v novi in svobodni družbi.

Novo življenje

Odgovorili si bodo sami na svoja vprašanja, kajti bogati in modri jim ne bodo hoteli odgovoriti. In v tem viharnem odgovoru, v glasnem klicanju no-

BOMBE NISO SALA

Ko je neki list nedavno pričel s kampanjo proti slikam vojnih grozot, čes, da so izmisljene, oziroma namenoma "pozane", je mnogo navčnih ljudi verjelo, da vojna sploh ni vojna. Kajti tudi vodilni pacifisti so mu čestitali na njegovem prizadevanju za ohranitev miru. Gorje je slika iz Barcelone. Ob trolejstvu leži ubiti deček, ki so mu vzeli življenje sovražni aeroplani. Teki prizori so v Španiji tako vsakdanji, da se za ubitega dečka nihče ne zmeni. Naj leži, kjer je padel, dokler ne pride mrlički ali pa ambulančni voz, da pobere truplo.

vega življenja, se bo slišalo stokanje onih otrok, ki so bili strti v detinski dobi.

Obdolžili jih bodo, da rušijo domove — oni, ki so jih vrgli na mraz na cesto.

Imenovali jih bodo morilce — oni, ki so umorili njihove tri mesece stare sestre.

Dejali jim bodo, da ne spoštujejo Boga — oni, ki so zapeljali milijone v pekel!

Vse to se bo zgodilo. In potem bodo bodočim generacijam, znanemcem, zvelele žalostne vrste: "Ta otrok je umrl od lakote", kakor zbrisani zlogi kakšnega mrtvega jezika.

Malo pregleda in poročilo

Hermine, Pa. — Vsled omejenega prostora v Proletarcu, ne bom iskal podatkov, koliko naročnin sem nabral in koliko knjig prodal v zadnjih petih letih. Skupno število pa znaša nad 4000, povprečno za \$800 na leto. Koliko klubov bi bilo treba, da bi razpečali toliko delavske literature in tiskovin, prepuščam v razsojo somišljenikom.

Ko sem pred petimi leti pričel potovati, sam nisem mislil, da bom vzdržal toliko časa, kajti marsikateri bivši zastopnik me je plašil, čes: "Zornik, saj jih ne boš mogel požirati!" Včasih je res težko prenesti razna zabavljanja, ampak Tone-ta je že njegov pokojni oče naučil prenešati take težave, zato jih pa sedaj toliko laglje prenaša.

Tuji kruh jesti pa se je Tone naučil že leta 1895 nekje v okolici Salzburga v provinci Lungau, kjer izvira reka Mura. Tri leta pozneje sem pa odšel v Nemčijo kopat premog. Leta 1900 sem pristopil v unijo na Westfalskem in isto leto se naročil na delavski list Arbeiter Zeitung, tri leta pozneje pa se preselil v daljno Ameriko. Najprej sem si naročil delavski soc. list Vorwaertz, pozneje pa Glas Svobode, nato pa še Proletarca ter leta 1911 pa Milwaukee Leader, katera čitam še danes. Poleg teh čitam še par drugih listov, vsega skupaj sedem listov z glasili vred. Torej se mora človek utrditi v prepričanju. Ako bi mu sledila delavska večina, bi danes ne bilo brezposelnosti niti pomanjkanja ne bede.

Nekateri ljudje imajo denar za razne neumnosti, ne pa za razsvetlitev možganov; za to jim vselej primanjkuje. Vsaj z večino je tako. Prve dni v februarju sem se nahajal v Homer Cityju, v McIntyru pa me je potegnil Archov fant po naročilu svojih dobrih staršev v avtu naprej. Peljal me je do hiše št. 3, kjer stanuje slovenski župan (Modic). Zadnji me je spremil do rojaka Jaksetiča, kjer da bom prenočil. Ker je bilo pozno ponoči, nisva šla dalje kot do enega rojaka. Toliko da je prišel Jaksetič s popoldanskega šihita. Seveda se

jak Mlekuž, pri katerem sem tudi prenočil. Okrog farmarjev me je podnevi vodil Kokel, kateri naj mi ne zameri, ker nisem imel prilike, da se bi poslovil, kajti bus je odpeljal zgodaj zjutraj v nasebino South View, kjer sem razpečal nekoliko izvodov koledarja, tako tudi na Avelli, četudi so si jih sami hračili, tako da ima naš koledar vsaka družina.

Debelakov fant nas je peljal na sedem milj oddaljeno farmo k Antonu Resniku, ki je kupil koledar in se naročil na Cankarjev glasnik. V Avelli so rojaki ponosni na svoj Dom, ki je stal \$27.000. Dom je pod hribom, kakor večina drugih. Dolga imajo manj kot tri tisoč dolarjev. V nasebini je komaj 15 naših družin s farmarji vred. To je korajža, kaj? Kakšna razlika od nasebin, ki imajo 50 in 100 družin, pa obupajo nad vzdrževanjem kakšne šende. Sloga jači in nesloga tlačni, pravi naš pregovor.

Tudi v Oaklandu so me dobro "potretali", štirje Slovenci so tam, pa so se dobro izkazali. Čuk in Veihar ter mrs. Meutz, ki ima precej dobro izobražene otroke, posebno hčere. Ena je učiteljica, ki pa zna tudi dobro tolmačiti in razkladati delavske razmere, pa tudi šolarje dobro poučuje. M. Opeka, naročnik Proletarca, ima skrbno ženo in izobražena otroke, enega pa v kolegiju v Beaver Fallsu in dal mi je prenočišče, naslednji dan pa me je peljal na Imperial k Jamniku in Sladiču, ki sta poravnala naročnino. Potem sem odpotoval na Cliff Mine, kjer sta poravnala naročnino Tauchar in Bogataj. V Moon Runu sem se ustavil le pri kakem pol tucatu rojakov, ker mi je primanjkovalo časa. Pri vdovi pokojnega Jerala sem srečal John Terčelja in tajnika kooperativne Building and Loan Ass'n. iz Strabana, ki sta se tamkaj nahajala po opravkih. Malo smo se razgovarjali, nakar smo se razšli vsak proti svojemu domu.

Ker se je dopis zavlekel, naj mi rojaki oprostijo, če sem kaj izpustil in ker nisem vsega navedel. Prostor v Proletarcu je premajhen, da bi vse omenjal, vsled tega se tudi prepogosto ne oglašam. Priporočam pa se vam vsem še za nadaljnje sodelovanje v tem letu. Vsi, ki ste spoznali, da brez agitacije ne bo delavstvo doseglo osvoboditve iz meznega suženjstva, se odločite, da boste sodelovali v našem delavskem gibanju. — Anton Zornik.

O občnem zboru Slov. delavskega centra

Chicago. — Prošlo soboto 12. februarja se je vršil občni zbor združene delniške družbe Slovenski delavski center. Udeležbe ni bilo posebnih — le kakih 35 oseb — brčkone radi tega, ker večina naših članov smatra, da je podzvetje dobro upravljanje in je tak občni zbor vsled tega le formalnost.

O finančah Slovenskega delavskega centra je bilo poročano že v prejšnji številki. Na občnem zboru so poročali o svojem delu predsednik direktorja Frank Alesh, podpredsednik in ravatelj poslojia Chas. Pogorelec, blagajnik Filip Godina, tajnik Frank Zaitz in nadzorni osek (Math Kure, Rok Božičnik in Al Rak.)

V novi direktorij so bili izvoljeni Frank Alesh, Filip Godina, Chas. Pogorelec, Al Rak, Anton Garden, Angela Zaitz, Vinko Ločnikar, Frank Sodnik in Frank Zaitz. Direktorij se je konstituiral sledeče: Alesh, predsednik; Chas. Pogorelec, podpredsednik in upravitelj poslojia; Godina, blagajnik; F. Zaitz, tajnik; Garden, zapisnikar; Ločnikar, Sodnik, Rak in Angela Zaitz pa so pregledovalci knjig.

Prepomba v novem direktoriju je le ta, da Rok Božičnik in Math Kure nista več kandidirala. Na njuno mesto sta bila izvoljena Frank Sodnik in Angela Zaitz. Po seji je nam postregel s pivom in vložki Družabni klub Slovenski center. — Poročevalec.

Organiziranost železnicev na Češkem

V Čehoslovaški je v uniji 71.000 železničarjev, oziroma vsi. Minister za promet je član njihove unije.

FALCON CORNER

Editor: Mitzi Owen

Daniel Webster Hoan was born in Waukesha, Wis. in 1881. Daniel's father was the blacksmith and radical of Waukesha. He was a firm believer in Socialism and taught his son along the same lines.

At the age of 14 his father died and five years later Daniel entered the University of Wis. and worked his way through by washing dishes in hotels and fraternity houses. His friends told him Socialistic ideas would hurt him in the business world. After studying however, he learned what was right and he himself became a Socialist.

The two men whom Daniel admired were Abraham Lincoln and Karl Marx, father of Socialism. His beliefs in Socialism have not hindered him in the world. Since 1916 he has been Milwaukee's mayor not only because he is a Socialist but because he has done such a fine job.

The Red Falcon meeting of Feb. 11, was well attended. There were 18 members present. A very interesting discussion took place with a fine report on the talk which Juda Drob had made the day before at the Social Study Club meeting. After the meeting we rehearsed for the Feb. 20 program. We have a swell skit planned.

The Valentine party was a big success. I'm sure everyone enjoyed it. Everyone got a big kick out of receiving valentines and everyone especially enjoyed the refreshments.

Do not let your money buy bombs. DO NOT BUY JAPANESE GOODS!

Until next week we say, Friendship!

Zarjina prireditev, razmere in drama

Cleveland, O. — Soc. pevski zbor "Zarja" letos priredi namesto običajnega pomladanskega koncerta zabavni večer, ki se bo vršil v soboto, dne 5. marca v spodnji dvorani SND na St. Clair Ave. Seveda bo na sporedu tudi petje in pa plesna zabava. Zbor bo zapel tri pesmi, nastopijo pa tudi kvarteti, dueti in solisti. Zraven tega pa se bo tudi oddala vhodna nagrada ali door prize in oddalo se bo nekaj lepih daril. Vstopnina je samo 25c. Vstopnice so že na razprodaji in se dobijo pri pevihih in pevkah "Zarje". Za ples bo igral Barbičev orkester. Zarjani vabijo vse slovenske delavce in delavke, da se tudi letos udeležijo Zarjine pomladanske prireditve, da se v krogu svojih prijateljev skupno zabavajo, obenem pa pripomorejo zboru do boljšega uspeha.

Vzrok, da soc. "Zarja" ne priredi pomladanskega koncerta, je najti v recesiji, ki je trčila ob depresijo in vrgla na tisoče delavcev in delavk na cesto v Clevelandu in drugod, da morajo iskati pomoči na rešilnih uradih ali pa pri "cesarskih delih", kakor bi rekel Jankovih. Ako bo šlo tako naprej še nekaj časa, ne bo ljudstvo imelo denarnih sredstev, ki so mu v sedanjem sistemu potrebni za življenje, prizadeta pa bo seveda tudi naša delavska kultura, kajti s praznim želodcem in žepom se ne pride daleč.

Dne 20. marca po se nam bo spet nudila neka posebnost. Tega dne bomo namreč videli uprizoritev drame "Gospodar", ki jo je napisal Etbin Kristan in bo obenem igral glavno vlogo. Igra bo uprizorjena na odru SND na St. Clair Ave. To je ena najnovejših njegovih del in bo sedaj prvič uprizorjena. Vstopnina v predprodaji je 40c, pri blagajni pa 50c, ki pa je tudi veljavna zvečer k plesu. Vstopnina samo k plesu pa je 25c. Vsebinska igra mi ni dobro znana, opisali pa jo bodo gotovo drugi. Vloge so v izvrstnih rokah in upam, da bo igra uspešno uprizorjena. U-pajmo, da bo do takrat recesija nekoliko že odnehal, tako da si bi lahko habavili vstopnice vsi, ki se zanimajo za dramatik, že v predprodaji. Dobite jih pri igralcih in prijateljih. Treba je dodati, da omenjeno dramo uprizori Cankarjeva ustanova. — John Krebel.

Nepismenost v Jugoslaviji izredno visoka

V Jugoslaviji je še zmerom nad polovico ljudi, ki ne znajo pisati ali čitati, seveda nevspešni otroke pred šolsko starostjo. Zensk je nepismenih 56% in moških 44%. Najmanjši odstotek analfabetov ima Slovenija.

MILLER'S CAFE

5205 St. Clair Ave. Cleveland, O. Fino pivo, vin in žganje. Vsaki petek ribja večerja, ob sobotah kokošja. Fina postrežba. — Dobra godba.

Zahvala kluba št. 47 J. S. Z.

Milwaukee, Wis. — Klub št. 37 JSZ se zahvaljuje vsem številnim udeležencem za posej zadnje klubove kartne zabave, posebno še številnim darovalcem dobrotkov. Zabava je bila uspeh kakor že dolgo ne. Tudi prebitek je zadovoljiv, kajti boljše nismo pričakovali. Ta uspeh nas je navdušil in zdaj se klub pripravlja, da dostojno proslavi majski dan. Za slavnost v nedeljo 1. maja sta se zavzela kluba v Milwaukeeju in West Allisu. Pripravljalni odbor že deluje in sigurni smo, da bo naši nasebini dana prilika videti in slišati nekaj izrednega. Kdo vse pride med nas tede dne, bomo pravočasno poročali. Priporočam vsem, da si dan 1. maja rezervirate za naš in vaš pokret, da se vsi snidemo na prvomajski dan, ki je simbol vstajanja delavskega razreda. Več prihodnjič.

Publicijski odbor.

Zabava v West Allisu

West Allis, Wis. — Klub št. 180 JSZ priredi domačo zabavo v soboto 5. marca v Labor Hall, 64th in W. National Ave. Napredna društva prosimo, da ne prireajo veselice in omenjeni datum. Ob enem vabimo vse, ki jim je za napredek delavskega gibanja, da se udeležijo naše zabave. — Mary Musich.

Prihodnja konvencija socialistične stranke bo v Kenoshi

Socialistični lokal v Kenoshi, Wis., je odboru soc. stranke sporočil željo, da naj prihodnje redno konvencijo socialistične stranke sklīče v Kenoshi. Odbor je vabilo upošteval. Vršila se bo meseca aprila.

Sladkor v Italiji

Italija uporablja jako malo sladkorja, ker lahko servira svojemu prebivalstvu — tistim namreč — ki lahko kupijo — sveže sadje. A v mestih je sladkor potrebna hrana. Koncem prošlega leta je bil podražan kar za 25 centesimov na kilogram.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN AND SURGEON
OFFICE HOURS:
2:00—4:00; 7:00—8:30 Daily
At 3724 W. 26th Street
Tel. Crawford 2212
At 1858 W. Cermak Rd.
4:30—6:00 p. m. Daily
Tel. Canal 1100
Wednesday and Sunday by appointments only
Residence Tel.: Crawford 8449
If no answer—Call Austin 5700

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD
Tel. 1475
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

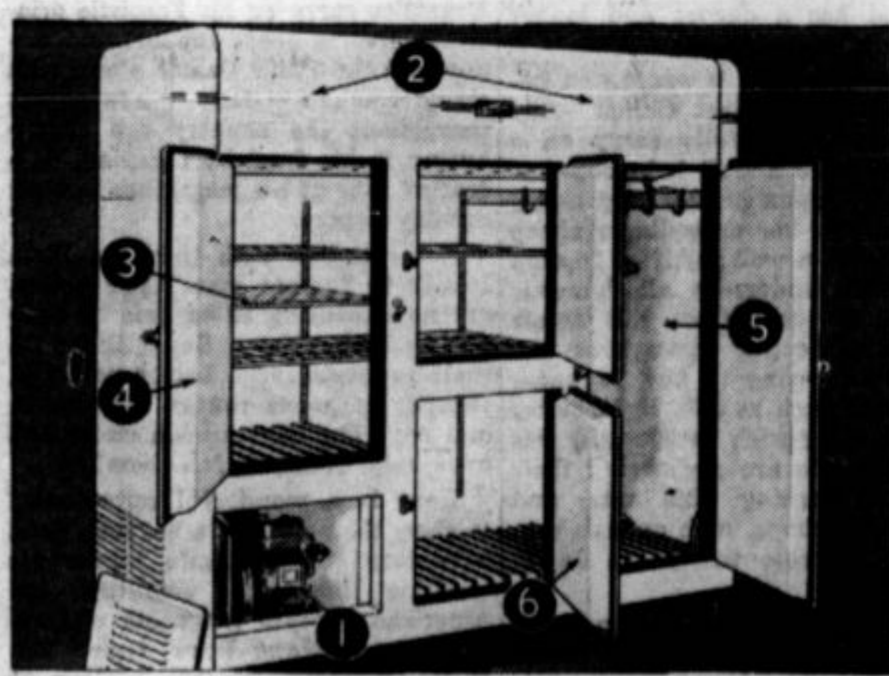
Prva slovenska pralnica se priporoča rojakom v Chicagu, Ciceru in Berwynu.

Parkview Laundry Co.

FRANK GRILL in JOSEPH KOZDRIN, lastnika
Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno
Telefoni: CANAL 7172—7178
1727-1731 W. 21st Street CHICAGO, ILL.

POZOR! Trgovci z živili, restavrantni TA 46 KUBICNIH CEVLJEV KELVINATOR ELEKTRIČNI REFRIGERATOR samo \$573.00

Popolen in instaliran

KELVINATOR FEATURES

1. Novi kompresor s povečano silo.
2. Kompaktne, učinkovite zmrzovalne naprave.
3. Trpežne police, ki se dajo uravnjavati in odstraniti.
4. Tri inča trdna in izolacija.
5. Oddelek preko cele visokosti s prečkami za meso, kakor na sliki, ali dva ločena oddelka.
6. Trpežna Dulux površina znotraj in zunaj. Lahka za čiščenje.

● Posvetujte se z nami glede kateregakoli svojega problema o refrigeratorju. V zalogi imamo ohlajevalnice za pijače, zmrzovalne izločbene omare, zmrzovalce za vodo in popolno vrsto Refrigeratorskih strojev. Vsa oprema se prodaja na samo malo naplacho in preostanek v pripravnih mesečnih obrokih z vašim računom za elektriko.

Da se pokrijejo obresti in drugi stroški, se računa nekoliko višja cena za refrigeratorje, prodane na obroko.

COMMONWEALTH EDISON COMPANY
Refrigeration Division, RANdolph 1200, Local 143

35TH ANNIVERSARY OF BRANCH NO. 1

A Shining Record of Activity Covering Over Three And A Half Decades

Branch No. 1 was first organized in 1900. Under its initiative, in that same year, the first Yugoslav Socialist newspaper in this country was established. The handicaps confronting organizations of this type at that time were many and severe and the Branch was soon forced to dissolve. The same fate befell its paper after being in existence for about ten weeks.

This was a hard blow to the comrades who were at that time putting every spare minute they could find into organizing the Yugoslav workers in America, but their minds were set to the task and, regardless of the obstacles in the path of their progress, they succeeded in organizing the Branch on a more sound basis. This was in 1903.

Among our nationals of those days, the clerical reaction was all powerful. The two then existing fraternal benefit societies and a great majority of other institutions were in their hands. The pious workers who migrated mostly from agricultural regions of their old country were taught in the churches and by newspapers, to hate the Socialist and Labor movements.

With this condition facing them, it can be easily seen that the task of this young group of socialist pioneers was not easy but they were determined to succeed. They were ridiculed, laughed at and attacked from all directions, but to no avail.

OUR MAIN DUTY IS TO WORK AS ORGANIZERS AND EDUCATORS AMONG JUGOSLAV WORKERS was the motto of the Branch. To this, the members were always loyal.

Since the establishment of the Yugoslav Socialist Federation in 1910, Branch No. 1 has been its leading unit in all its activities. Today, it is the most vital part of the Federation and its work. The guiding light for the rest of the Federation Branches throughout the country.

We are proud of the history of Branch No. 1. We are proud of its accomplishments throughout the years. At the present time, it is the largest Branch of the Socialist Party in the state of Illinois. In addition to its regular party work, it has an active youth group, a Red Falcon group, a Dramatic group which has a very fine record to its credit and the Branch also sponsors a Singing Chorus with about forty members enrolled. These groups each work in their own particular field and in the interest of the Branch.

This year we celebrate our 35th Anniversary with an elaborate and appropriate program at the S. N. P. J. Hall Sunday, February 20.

The program will consist of plays, in both English and Slovene, one or two short speeches and other appropriate numbers.

The same spirit and loyalty of our members which has been the priceless possession of Branch No. 1 throughout the years, will enable us to celebrate our 35th birthday in grand and successful style.

ZARJA'S PROGRAM FOR 1938

Cleveland, O. — The Slovene Socialist Singing Society "Zarja" has planned its social calendar for 1938. The first part of the year's program will be a "Prosvetni večer," Cultural Evening. This will be held on Saturday evening, March 5, in the lower hall of the SND on St. Clair Avenue. The events throughout the evening will consist of a program of singing, including choral numbers, solos, duets and quartets, dancing and refreshments. Awards will be made throughout the evening.

Our popular Frank Barbić will conduct his orchestra in the oldest and in the latest dance numbers, giving us the good old Slovene polkas and waltzes along with the popular English dances. The admission is only twenty-five cents for a grand evening's entertainment.

Our "Prosvetni večer" is being sponsored instead of our regular Spring Concert, so we are asking all of our members, friends, sympathizers and strangers to come to our affair Saturday, March 5, and spend a pleasant evening with us.

Picnic at Pinter's Farm
On Sunday, June 13, "Zarja" in conjunction with the Socialist Branch 27, JSF, will hold its annual picnic at Pinter's Farm.

Dance music will be furnished by a popular orchestra, refreshments will be the best, exercising the lungs with song — all this will be the order of the day.

Thanksgiving Day Concert
As usual, the Thanksgiving Day Concert of "Zarja" will be held in the SND, St. Clair Avenue. This year's presentation will include an operetta, choral numbers, duets, solos, quartets, etc. Of this, more will appear in future issues of Proletarec.

For the Committee: **Sophie Turkman.**

ANTI-LYNCHING BILL

Congress seems to be doing less than nothing at their present session on the Anti-Lynching Bill. It is a sad commentary on the development of our social life that so much unnecessary debating should go on in the legislative body, and then nothing being accomplished in the end. It is indeed discouraging when we think that year in and year out, the federal government has let the horrid lynching acts in the hands of the inflicted states, who impose little or no penalties on its offenders, while the federal government sits tight and lifts not as much as a finger toward their direction.

Lynching could be partially or entirely abolished through the Federal government. It is to be had that America and the American people have to put up with such barbarous and savage acts, and further-more, that Congress with its authorized power to act, does little or nothing about it. Sometimes it is hard to believe that this is America; the horrid lynching acts of the south making it appear like an African jungle of uncivilized savages. **Louise E. Jarvey.**

LAND OF EQUALITY

The Farmer in the dell, his wife, child, and 11 other average members of farm households together earn, for a year's work, enough to pay the salary of Alfred M. Sloan, Jr., and General Motors for a day.

And we can remember what we thought Sloan was just the name of a horse. **John Paine.**

SPEAK OUT NOW!

Socialists, organized workers, liberals, pacifists, in short, all supporters of real peace and democracy, should immediately write or telegraph to their Representatives and Senators expressing their opposition to two bills up before Congress this week. They are:

1. The Sheppard-Bill war conscription bill (S-25 and H. R. 67043). (Army dictatorship over labor.)
  2. The Roosevelt-Vinson supplementary bill, \$800,000,000 loan, appropriation.)
- The Socialist Party of the United States calls upon all anti-war forces to make a special drive NOW through labor unions, farmers' unions, women's clubs, fraternal societies, churches, civic bodies, political clubs and any other organizations that genuinely oppose war.
- Write your Representatives and Senators today!
- Make America's genuine hatred for war heard now!
- Keep America out of war and help restore peace throughout the world!

Our Doings Here and There

By Joseph Drasler

Educational Bureau, J. S. F.

English speaking lodges affiliated with the Educational Bureau of the Yugoslav Socialist Federation are in possession, this week, of the following literature sent to all affiliates:

A B C Parliamentary Law by August Claessens and Rebecca E. Jarvis.
A brief handbook on rules of order for meetings adapted to the needs of labor and fraternal groups and an appendix of charts, tables, examples, etc.

A Manual for Socialist Speakers by August Claessens, Instructor in Public Speaking, Rand School of Social Science.

A brief text book on the technique of Public Speaking.

Contains chapters on: Types of Public Speaking; The Gathering of Data; Outlines, Parts of a Speech; Progress in Argumentation and Climaxes; Gestures; Fine Points in Good Delivery; Pause and Emphasis; Personality; etc.

The Workers in American History by James Onal.

A complete survey of the workers in American history from settlement times down to the present time.

The author says, "It is my own conviction that a general knowledge of the historical evolution of the American working class; its subjection to various forms of economic servitude in the colonies; its social and economic life at various periods in American history; its splendid achievement as an organized force in the three decades following 1828, and its subsequent history, would give the modern workers a historical culture that would add to their discipline and solidarity and enable them to march to the front as the most intelligent and progressive working class movement in the world."

Among Slovene lodges, 2,400 copies of "Zelezna reka" (Iron River) a story of the Civil Wars of Russia by A. Serafimovitch, were distributed. In addition to receiving this literature, affiliated organizations are entitled to the loaning service of any of the large selection of plays and operettas in the Bureau's files.

Last year, in addition to filling hundreds of requests for plays, operettas and other program material, over 2,500 books and pamphlets were distributed and since the beginning of the Bureau in 1922, over 75,000 books and pamphlets in both the Slovene and English languages have been distributed by this institution.

Visitors

Visitors at our office last week were: Ed. Tomasic, Waldenburg, Colo.; Milan Medvedek, Frank Barbić, Cleveland, O.; Andrew Vidrick, Johnstone, Pa.; Frank Podber, Jr., Scrabane, Pa.; John Goreshek, John Goreshek Jr., Springfield, Ill.; Anton Shular, Arma, Kans.; John Terrell, Scrabane, Pa. and Fred Mispal, Peru, Illinois.

"Zarja"

The Socialist Singing Society, "Zarja" has a busy year planned judging by the report of one of their most active members, Josephine Turkman, "Prosvetni večer" Saturday, March 5 — Annual Picnic on June 13 at Pinter's Farm and the usual Thanksgiving Day Concert.

Social Study Club

About twenty-five members attended our Social Study Club meeting last Friday night. The meeting was short and interesting after which we heard Judah Drob, National Educational Director of the J. P. S. L., speak on **Roosevelt and the Coming War**. A question period followed in which quite a few members participated.

We discussed the 35th Anniversary Celebration of Branch No. 1 to be held on February 20 and our Hard Time Party on March 12, at the Slovene Labor Center. Tickets are now in circulation for March 12th. The advanced sale means a lot, so lets really get out and sell them. There is already quite a bit of interest stirred up for our Hard Time Party which is a good indication.

THIS CIVILIZATION

The feverish activity of our age is the activity of a chicken with its head cut off. There is plenty of motion without purpose or direction. —American Guardian.

AN IMPORTANT DATE

CHICAGO, Ill.—Sunday, February 20, 1938, is an important date on our social calendar. On that day, we will celebrate the 35th Anniversary of Branch No. 1. That this rare and eminent event may be appropriately commemorated, a most excellent program which will begin at 3 P. M. has been arranged by Louis Beniger, Frank Zaitz and Joseph Drasler.

The opening speech and greetings to be delivered by Ch. Pogorelec will be followed by a "skil," more lucidly described, "iva silka." The singing society "Sava," the membership of which has so largely expanded lately, will sing several selections. Following a speech in English to be given by Joseph Drasler, will be a recitation by Angela Zaitz. And next, for a special treat on this program, we'll hear something interesting, as usual, from Josko Overt. The "Red Falcons" are going to be "different" this time. With the aid of their guide, Ann Beniger, they have planned the program "Come to a Falcon Meeting—A Demonstration" which is self-explanatory. Don't you think it sounds interesting? Ivan Molek's "Jermajek," written especially for this occasion, will be presented under the direction of Louis Beniger by Filip Godina, Frank Udovick, Frank Sotnik and Marya Omahon. Three members of the "Social Study Club"; Alice Artach, Frank Sotnik, and Jack Grosser, will perform in "The Terrible Week." Alire Artach is the director of this play. The principal speaker on the program will be Edwin Krican, whom it will be a pleasure to have among us again. To make the celebration perfect, we will dance the evening away to the rhythm of Johnny's "Merry-makers." In the lower hall, Gradisek and Omahon will entertain those who prefer polkas.

The committee and the participants are striving to make this program the best possible. It cannot, however, be a grand success without your presence. But, of course, by this time you've already decided to come, so I will say, "I'll be seeing you Sunday at the S. N. P. S. Hall."

Marya Omahon.

Crazy As A Bed-Bug

BY LOUIS JARTZ

—That bug is still hanging around. "By the way, what can I call you rather than just an ordinary bed-bug? Don't you have a name, insect?" It seemed by his hesitation that he was studying the matter.

"Oh! my name — ah — it's Algebra —" "You mean," I stuttered, "that Algebra is your name?"

"Yes, you see, it's derived from letters for numbers."

"Letters for numbers — letters for numbers," I kept saying to myself, "Rather symbolical, rather symbolical, yes."

"Well," he began, "if you want to go deeper and beyond symbols —"

"No, no, no-o. None of that stuff. The first thing you know we'll be going up the maniacal path leading to maniacal free will."

To this Algebra answered, "You only used two maniacals. Now this sounds better — the maniacal, maniacal, maniacal free will. How does that sound?"

I answered, "It does it justice."

"To do it justice one must have five maniacals, like this—"

"Stop! Stop! I can't bear it."

"Alright then, lets get on with the affairs of the world."

There were twenty-six Senators
And thirty-four Representatives
Of these United States,
Who sent letters
Of Greeting
To a democratic Spain.

In a measure,
A condemnation of
Franco's soulless murders
Of innocent women and children.
To this action,

A Catholic high muckety-muck
Censured this human feeling,
By condemning the democracy
Of, by, and for Spaniards,
As church burners and atheists,
That no free religion is there.

I, Algebra, speak that
"The truth of that statement
Is based on a mountain of lies,
Crushing there-under some foreign squeaks,
About blessed poor and the needle's eye."

That's how I put it;
But you, Louie, in a neurotic way,
Would shout and curse,
"The statement is
Crazy as a bed-bug!"

To which I, as a bed-bug—
Most vigorously protest—
Understand!!!

THE BOYCOTT

What Do We Mean by "Boycott" and How Can We Use It?

By WALTER WESLEY, Member of Sub-Branch No. 27, JSF

This subject of boycotting is not a recent problem or principle. The principle no doubt is age old and has been in force in one manner or other since the recording of man's history began. In its most simple and puerile form, we find children employing the principle of boycotting by refusing to play with certain playmates because of some misunderstandings or deeds of the offending playmates. This, of course, in children, is not carried on long for the next day will perhaps see them united again in friendship.

The modern industrial term of boycott while not different in principle does take on a more serious form and has a deeper and longer reaching effect.

At present Japan is waging an imperialistic war against China. Any country to successfully carry on a war must have a well balanced foreign trade. Japan has already established this, by her exceedingly cheap labor costs—a well furnished foreign trade which underlies all domestic products. To counteract this assets of Japan's, people throughout the world are refusing to buy Japanese made goods such as silk, light bulbs, toys and other such articles. In this way the people are registering their protest concerning this war and eventually perhaps, with enough pressure this boycott will cause Japan to desist.

For the sake of clarity perhaps the term "boycott" should be defined. Boycott is the refusal by any group of people, union or country to buy, support or carry on any social business relations with the company, corporation or country who in the minds of this special group feels and believes that the offending company or country is either unfair to organized labor or is carrying on a program unfair to humanity. Now in the case of a foreign country being at fault, we can stop them by refusing to trade with or buy any goods from them. However, in domestic affairs the problem is more easily handled. Facts are more easily obtained and concerted efforts can more quickly be accomplished. It is a very strong and makes itself felt immediately. Any group of well

meaning citizens who are interested in good government, freedom, democracy and a good social order in all relations and wish to make their wants known through a peaceful method should consider this method as one of the most effective means at their disposal. When any local situation becomes offensive to their interests such as the present policy of the Cleveland Plain Dealer the people should act.

At present the Plain Dealer is throwing its support to one of labor's most insidious enemies, William Randolph Hearst, by carrying one of his magazine sections in their Sunday paper. By so doing, they are helping Hearst to carry on his Fascistic principles. Hearst needs support and money and the Plain Dealer along with many other daily newspapers throughout the country are contributing to his fund by carrying, as a feature, one of his magazines in their Sunday papers.

Not satisfied with this, the Plain Dealer to further state their policy, are now refusing to accept or employ with the News Boys' Union in their requests for a better policy in regards to paper routes, collections, and pay. The boys are on strike and need help. Will you fail them?

Here is a wonderful opportunity to show the power of a boycott. Send a postcard to the Plain Dealer requesting them to withdraw the American Weekly magazine and recognize the News Boys' Union and come to some amicable settlement under the threat of a community boycott of their paper. The Plain Dealer cannot exist unless they sell their papers, and if the community refuses to buy them, the Plain Dealer is whipped. In doing this we will put one more stripe on Mr. Hearst's back. If enough stripes are put on him and men of like deeds, we need have no fear of Fascism or unfair practices by agencies such as the Plain Dealer represents throughout the country.

The best people of every age have been those who ate their cake in the oven of others' breads.

FALCON CORNER
ON PAGE 5.

BIGNESS IS NEITHER GREATNESS NOR GOODNESS

By JOHN M. WORK

I was riding in a Chicago bus when a talkative man sat down beside me. He was one of those fellows from whom words seem to spill without conscious effort. He poured into my ears a panegyric about the growth of the metropolis, winding up with the exclamation, "By George, this city is improving to beat the band!"

Improving?

As if the history of nearly every city in the world does not indicate that the larger a city gets, the worse it gets.

The larger the population, the larger the percentage of poverty and wretchedness. The larger the city, the larger the percentage of crime, prostitution, insanity, suicide, corruption. This is the general rule. And Chicago is no exception.

Why do men say a city is improving merely because it is growing? The shallow gentleman above mentioned was not unique—he was following a common custom. How did the custom originate?

Its origin will be found in the self-interest of an influential part of the population.

Working men as a rule are not benefited by an increase in the size of a city. While it means more industries to employ labor, it also means more workers to take the jobs, it also means more time consumed in going to and from work.

Small business men, except the few who own much real estate, are not benefited by an increase in the size of a city. It means more consumers, but it also means more competition.

Not only does an increase in size mean an increase in the price of real estate, but it also means an increase in the rental of houses, stores and offices. For the public utilities it means more customers without increase of competition, for they usually have no competition at all.

It is easy, therefore, to see why it is that the commercial clubs in all the cities—composed of large property owners and public utility magnates, and their satellites—constantly agitating for new industries and a bigger population. It means money in their pockets. They get the newspapers to take up the cry and fool the people into thinking it is a fine thing to make the city grow. They often stretch the truth when they state the population figures and they look forward with keen interest to the larger figures to come.

There could be no objection to large cities if they were not congested — if residences, apartment buildings, business blocks and factories had plenty of room, with grass, trees, flowers, pure air, sunshine.

But this condition does not obtain. The residences and apartments occupied by the wealthy have good surroundings and plenty of room, but the so-called homes of the masses of the people are too often huddled together—either hellish hovels or terrible tenements. The business centers are also congested. The factories, while somewhat better than they used to be, especially on the inside, are still awful places compared with what they ought to be.

By erecting tall buildings, and placing them close together, the owners draw greater incomes from the money invested. This is the secret of skyscrapers. Selfish interest pure and simple, without slightest regard for the welfare of the people. Set them far enough apart and all would be well. But no, they must be jammed against one another, that each and every inch of ground may be made to bring in the largest possible number of dollars. Health and safety are menaced by this congestion.

A decentralization process is one of the necessities of the future. More bigness — in a city or in a human being—is not synonymous with either greatness or goodness. Quality—not quantity—counts.

This is the age of miscarried abundance.

Hard times legit hard deeds, including war.

